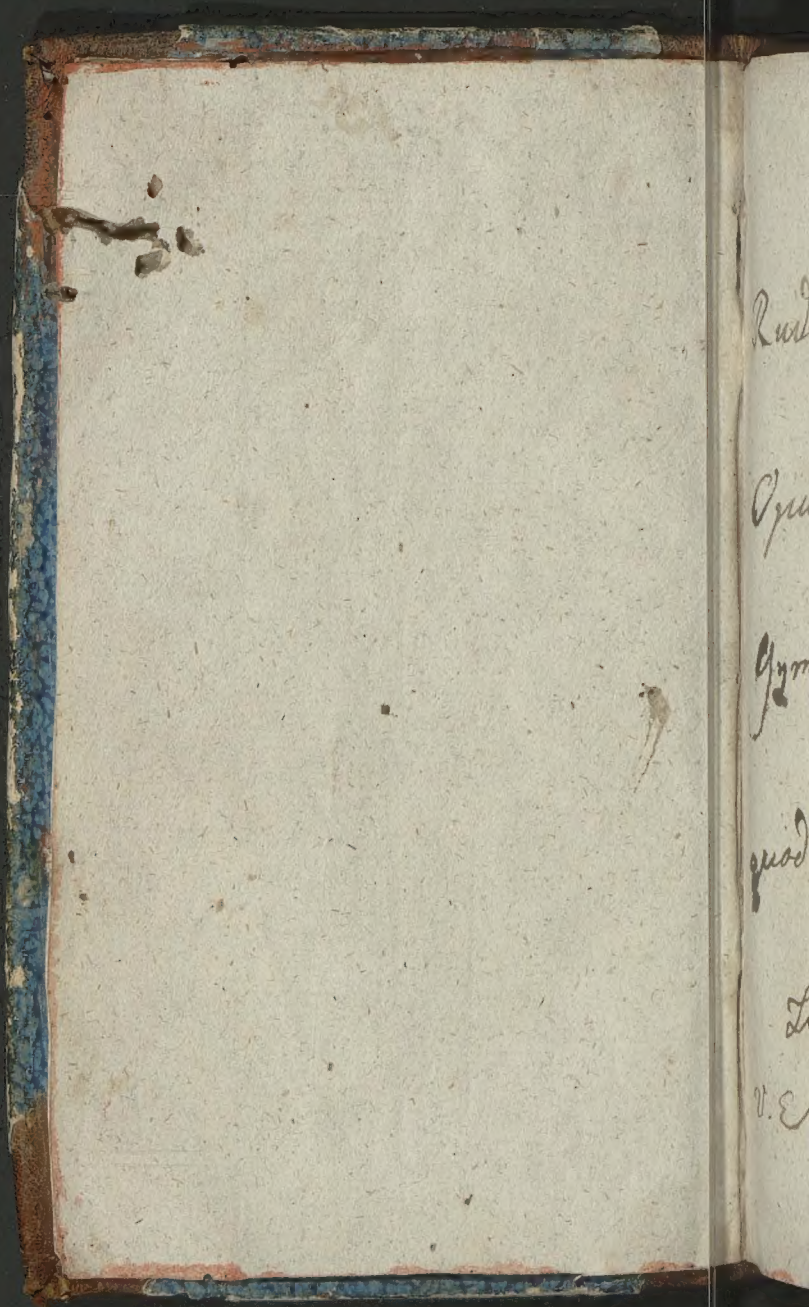

No 13.

2. II. 30.

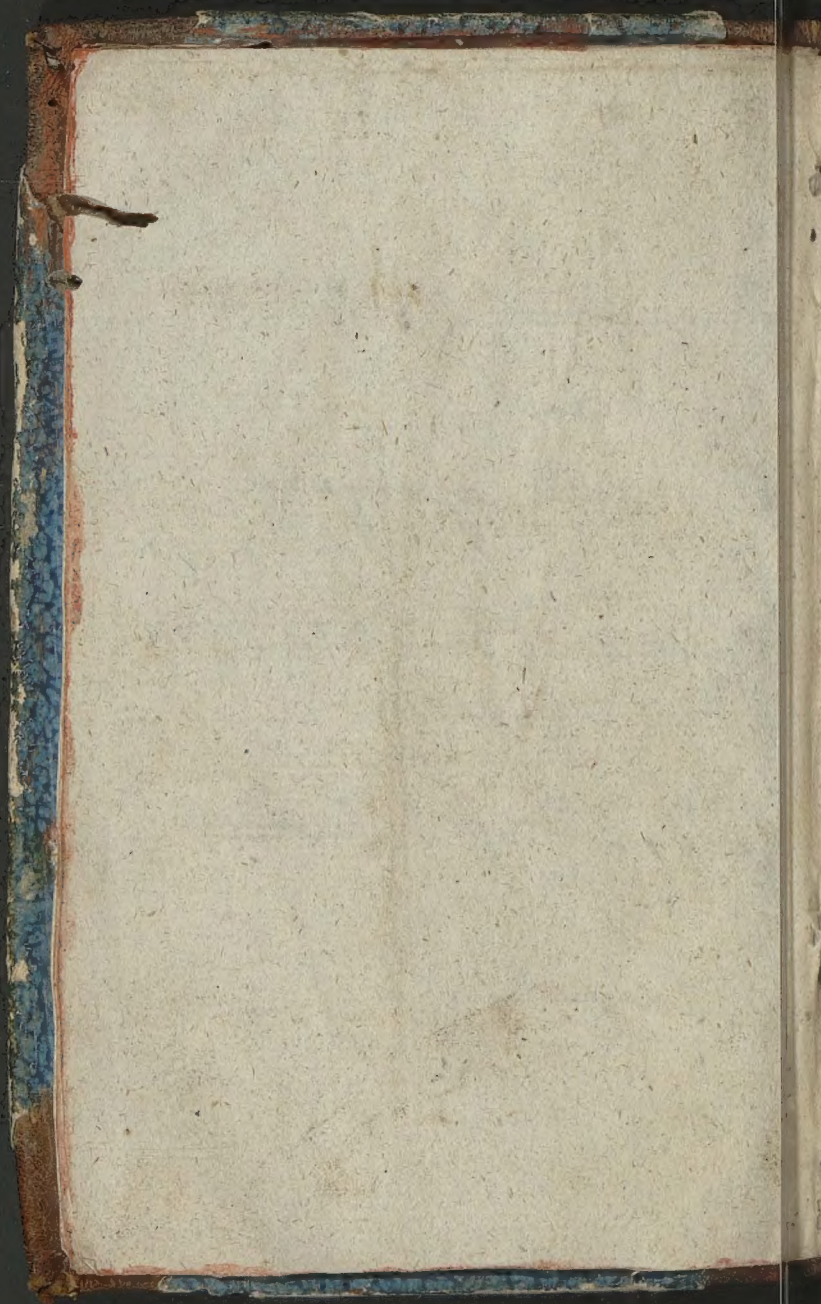
Rudimenta Historica
in

Opusculis quinque
pro
Gymnasiis Societatis Jesu
composita

quodam ejusd. S. Sacerdote

Leopoli 1745.

V. E. M. Argent.

RUDIMENTA
GEOGRAPHICA,

S I V E

Brevis, facilisque

M E T H O D U S

Juventutem Orthodoxam

notitiâ Historicâ

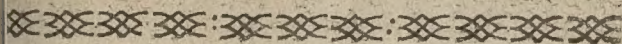
imbuendi,

Pro Gymnasiis SOCIETATIS JESU

Auctore

Ejusdem Societatis Sacerdote.

OPUSCULUM QUINTUM

L E O P O L I

Typis Collegii Societatis JESU

Anno Domini 1746.

P R Æ F A T I O.

Cum Geographia aliter Historiæ sit oculus, nec parum lucis offerat Pœsî, quantum hoc Opusculum Geographicum eorum potissimum usui destinandum censuimus, qui in Gymnasiis nostris quartæ Classi sunt adscripti, ac proinde Historiæ simul ac Pœticae peculiarem dant operam. Equidem haud desunt, hoc præsertim tam erudito seculo, Libræ Institutiones Geographicæ omnibus sanè numeris absolutæ. Verùm ob id ipsum ad tyronum captum minùs sunt accommodatæ. In prima tamen Opusculi hujus parte Quæstiones quasdam Mathematicas de Geographia præmittendas duximus; non ut in eis enodandis accuratiusque excutiendis multum laboris ac temporis panant Discipuli; sed ut rudi saltem rerum istarum notitiâ imbuti, quæ in altera ejusdem Opusculi parte proponuntur, faciliùs possint comprehendere. Plurima porro hic prætermittuntur, quæ alii Geographi fusè recensent, ne Pœdeseos tyrones, pluribus alioquin occupationibus scholasticis distenti, nimia rerum mole obruantur. Unde quod aliàs semel atque iterum præfati sumus, hic denuò juvat repetere, nimirum Opuscula hæc nostra omnia nil nisi Rudimenta ac Progymnasmata quædam esse, quibus Juventutem nostram Gymnasticam ad decretiore Academia ceratamina præparamus atque instruimus.

Rudi-

Rudimenta Geographica.

P A R S I.

De Globo.

C A P U T I.

De Globo ejusque partibus generatim.

1. Quid est Geographia?

Geographia à terra & scribo nomen trahens descriptio terræ est.

2. Ecquod Geographiam inter & Cosmographiam discrimen?

Cosmographia non terram tantum, sed mundum hunc aspectabilem universum, quidquid nempe cœli terræque ambitu continetur, describit.

3. Quid est Sphæra armillaris?

Instrûmentum est mathematicum ex variis circulis, armillarum instar artificiosè inter se inflexis, coagmentatum, cœlum simul, terramque referens.

4. *Quid est Globus artificialis?*

Est effigies quædam Globi naturalis, seu terrestris, seu sideris.

5. *Quot circuli primarii in Sphæra æquæ ac Globo utroque numerantur?*

Decem, sex nempe maximi sive majores & quatuor minores.

6. *Quinam majores sex?*

Æquator, Horizon, Meridianus, Zodiacus, Colurus Æquinoctialis & Colurus Solstitialis; qui duo tamen ad institutum nostrum minus sunt scitu necessarii. Omnes hi circuli dividunt Globum in duas partes æquales.

7. *Quinam minores quatuor?*

Duo Tropici, & totidem Polares, qui Globum in duas secant partes inæquales.

8. *Quot gradus circulus quivis complectitur?*

Trecentos & sexaginta.

Quid quadrans est? quid semicirculus & Hemisphærium?

Quadrans quarta circuli pars est. Semicirculus sive Hemicyclus est circulus dimidiatus, Hemisphærium autem dimidium sphæræ.

10. *Quid est centrum?*

Est punctum in sphæra aut circulo medium; à quo omnes lineæ ad peripheriam ductæ sunt æquales.

11. *Quid est Diameter? Quid Semidiameter?*

Diameter à metior; est recta quæcunque linea per centrum ducta, & in utraque circuli superfici-

cie terminata, cujus dimidium dicitur Semidia-
meter.

12. *Quid sunt lineæ & circuli paralleli?*

Qui æquali undique spatio abs se invicem distant.

13. *Quot sunt circuli paralleli in globo?*

Quamquam plurimi hujusmodi circuli descri-
bi possint; ad confusionem tamen vitandam o-
ctoni ab Equatore ad Polum Arcticum, totidem-
que ad Antarcticum per denos quosque Meridi-
ani gradus duci solent, ut gradus eò distinctius
numerari, indeque terræ latitudo dignosci possit.

14. *Cur Globi figura rotunda est?*

Quia terra, quam representat, pariter rotun-
da est.

15. *Unde verò constat. terram esse rotundam?*

Ex eclipsibus præcipuè Lunaribus, ubi terra
umbram rotundam projicit in Lunam, id quod
fieri haud posset, nisi terra pariter rotunda esset.

16. *Cur montes præalti nil obstant terræ
rotunditati?*

Quia hi, cum toto terrarum orbe comparati,
sunt instar arenularum, Globo adhærentium.

17. *Quid sunt Poli & Axis mundi?*

Cum corpora cœlestia motu continuo & velo-
cissimo ab Oriente in Occidentem quatuor &
viginti horarum spatio circumagantur, necessa-
rio meridiem ac septentrionem versùs duo de-
bent esse puncta immobilia, in quibus tanquam
cardinibus cœli machina circumvolvatur. Hæc
puncta sive cardines vocantur Poli à verto. Li-

nea porro ab uno Polo ad alterum imaginatione nostra per terræ centrum traducta, vocatur *Axis mundi*, sicut enim rota circum axem, ita cœlum circum lineam iam imaginariam vertitur rotaturque, terra semper manente immota.

18. *Quot sunt Poli?*

Duo, Arcticus ab *ursa*, sive Borealis, & Antarcticus sive Australis. Ille semper supra, hic semper infra nostrum Horizontem fixus, hæret.

CAPUT II. De Æquatore & Zodiaco.

1. *Quid est Æquator?*

Est circulus maximus, ab utroque Polo æqualiter, hoc est, gradibus nonagenis distans, Globumque in duo hemispheria, Boreale & Australe dividens. Dicitur quoque *Æquinoctialis*, quia, sole Æquatorem attingente, dies, noctibus sunt æquales. Hunc nautæ *lineam* appellant.

2. *Quid est Zodiacus?*

Zodiacus ab *animal*, est latus ille circulus in Sphæra, ex obliquo bis interfecans Æquatorem, à quo ex una parte septentrionem versus, usque ad Tropicum Canceri, ex altera versus meridiem usque ad Tropicum Capricorni declinat.

3. *Quid est Ecliptica?*

Est circulus per medium Zodiacum ductus, qui etiam *orbita* seu via Solis dicitur, quia per hunc Sol quotidie uno prope gradu ab Occidente

ant-
hic,
et.

quæ-
Glo-
trale
quia
iunt

us in
em, à
e ad
n ul-

uctus,
a per
Occi-
ente

Tamenti & hic & alii circuli in cœlesti potiùs Globo mente & cogitatione nostra describi soleant; tamen terrestri quoque Globo respondent. Ac Zodiacus quidem hyemis æstatisque vicissitudines, dierum ac noctium incrementa aut decrementa, item ubi, quo, quantoque tempore Sol quorundam populorum vertici recta incumbat, ob oculos ponit &c.

De Meridiano.

Est circulus maximus, qui per utrumque Po-
lum

 Δq

imm

lum transiens, Æquatorem ex transverso intersecat, orbemque in duo hemispheria, Orientale nempe & Occidentale æqualiter dividit. Dicitur Meridianus, quod Sol diurno motu ab ortu in occasum tendens, ut primum attigerit hunc circulum, omnibus sub eodem Meridiano Boream vel Austrum versus positus, meridiem afferat.

2. *Qua ratione & cur Meridianus immutabilis est?*

Licet in Globo æneus ille circulus perstet immobilis; tamen si Globus vel tantillum Ortum aut Occasum versus moveatur, alius continuus erit Meridianus, ut proinde quot in Æquatore puncta, tot possint esse Meridiani, quorum omnium vices obit immobilis ille circulus.

3. *Quot meridiani Globo inscribi solent?*

Sex & triginta per denos quosque Æquatoris gradus ducuntur, quorum unus dicitur Meridianus primus; quia ab hoc initium fit numerandi gradus longitudinis, ab Occidente Orientem versus. Hunc alii per Insulas Azores, alii per Hesperides sive Promontorii viridis, alii per Insulas Canarias, Tenerifam, Palamam, vel Ferri &c. ducunt.

4. *Quid est Circulus horarius in Sphæra vel Globo?*

Est parvulus ille circulus meridiano infixus, inque horas bis duodenas distributus cum indice mobilis, qui si ritè aptetur, monstrat, quota ubique terrarum sit hora.

C A P U T IV.

De Horizonte.

1. *Quid est Horizon?*

Horizon à *definitio*, terminò. est circulus maximus, universam mundi sphaeram ita dividens, ut alterum hemisphaerium super terram existet, alterum sub terra condatur. Et hunc in Globo exhibet latus ille circulus ligneus, totum globum ambiens, cui inscribi solent 32. Venti, ac proinde omnes Plagæ mundi: item Calendarium Romanum & 12. signa cœlestia, in tricenos singula gradus distributa, ut inde inquiri possit, quoto in gradu cujusque signi Sol qualibet die assignata consistat.

2. *Quod præcipuum Horizonti officium?*

Ortum & Occasum Solis, ac proinde dierum & noctium quantitatem & varietatem ostendit.

3. *Quid nominis est Zenith & Nadir?*

Zenith nomen Arabicum latinis est cœli punctum, cujusque vertici recta incumbens. Nadir contrâ est punctum è diametro oppositum, Antipodum cervicibus imminens. Illud vocari quoque solet *punctum verticale*, hoc punctum *pedale*.

4. *Cur Horizon circulus est mutabilis?*

Sicut Meridianus æneus omnium meridianorum, ita Horizon ligneus in Globo vicem supplet omnium Horizontium, qui ad minimam loci mutationem pariter mutantur non quidem
physi-

physicè. & ad oculum, sed mathematicè & secundum rationem. Unde duplex est Horizon, sensibilis sive apparens & intelligibilis sive verus. Prior est omnis ille terræ cœlique tractus, qui in patenti campo undique in oculos incurrit, ita ut cœlum terræ circumcirca adhærere videatur, Posterior est circulus ille maximus, qui imaginatione nostra per centrum terræ transiens totam mundi sphaeram in duo hemisphæria superius & inferius dividit.

CAPUT V.

De Tropicis.

1. *Quid sunt Tropici?*

Sunt circuli minores, ab Æquatore tres & viginti gradus cum 30. minutis distantes, ultra quos sol nunquam progreditur; sed ut primum illi pervenerit, mox cursum sistens retrorsum se convertit; quamobrem Tropici, à Græco verbo *verti* vocantur.

2. *Quot sunt Tropici?*

Duo, Tropicus nempe Canceri sive æstivus, & Tropicus Capricorni sive hybernus.

3. *Quis cursus Solis annuus?*

Ineunte vere annoque Astronomico, trium mensium spatio ab Æquatore Septentrionem versus Sol progreditur ad Tropicum Canceri, ab hoc totidem mensibus regreditur ad Æquatorem, indeque tertio trimestri Austrum versus ad Tropicum Capricorni, à quo quarto trimestri revertitur ad Æquatorem & principium Arietis.

C A P U T VI.

De Circulis Polaribus.

1. *Quid sunt Circuli Polares?*

Sunt duo circuli minores, tribus & viginti gradibus & 30. minutis à suo quisque Polo distantes, quorum alter, qui Polum Arcticum ambit, Arcticus sive Borealis, alter verò, què Polo Arctico opponitur, Antarcticus sive Australis appellatur.

2. *Num hi, aliique circuli à nobis descripti re ipsa in calo terrave inveniuntur?*

Minimè; sed sola ratione & imaginatione eos concipimus.

3. *Quem in finem iidem fuere excogitati?*

Ut eorum adminiculo Globi partitionem facilius, animo concipere possimus & comprehendere.

C A P U T VII.

De quatuor mundi cardinibus sive plagis.

1. *Quenam quatuor plagæ seu cardines mundi?*

Oriens, Occidens, Septentrio, & Meridies, quas omnes Equator & Meridianus in Horizonte designat. Oriens quoque dextra, & Occidens læva mundi plaga à Geographis appellatur.

2. *Quæ plagæ intermediae?*

Hæ quaterois illis plagis, cardinalibus interjacent, suntque universim duodetriginta, è quibus iidem quatuor præcipuè attendi debent, Oriens, nempe

nempe & Occidens æstivus, ubi Sol in Solstitio æstivo oritur & occidit. Oriens item & Occidens hyemalis, ubi Sol in Solstitio hyemali oritur & occidit. Omnibus his plagis respondent venti quorum quatuor Cardinales & 28. intermedii, universim 32. numerantur.

C A P U T VIII.

De Longitudine & Latitudine locorum.

1. Quid est latitudo loci?

Est distantia loci ab Æquatore versùs Polum Arcticum, vel Antarcticum. Illa Borealis, hæc Australis est latitudo.

2. Quid est longitudo loci?

Est distantia cujusque loci à primo Meridiano ortum versùs usque ad Meridianum loci.

3. Unde initium ducitur numerandi gradus Latitudinis & Longitudinis?

1. Gradus Latitudinis numeramus in Meridiano, incipiendo ab Æquatore Polum versùs. 2. Gradus Longitudinis numeramus in Æquatore incipiendo à primo Meridiano, & ab Occidente Orientem versùs progrediendo.

4. Undenam appellatio Latitudinis & Longitudinis?

Licet Globus per se nec Latitudinem habeat nec Longitudinem, quia tamen spatium terræ nobis cognitæ occasum inter & ortum à Lusitania per Europam & Asiam ultra Sinas protensum lon-

longius est, quàm alterum, ab ultimis Sueciæ finibus usque ad extremam Africæ oram meridiem versus porrectum, ideo illud *Longitudinem*, hoc verò *Latitudinem* appellabant veteres.

5. *Quid est elevatio sive altitudo Poli?*

Est Poli ab Horizonte distantia, quæ semper altitudini loci æqualis est; nam quot gradibus vertex loci, ab Equatore, totidem Polus ab Horizonte distat.

6. *Quæ Poli altitudo sub Equatore habitantibus? Et quid est sphaera recta?*

Illis nulla esse potest Poli altitudo, cum uterque Polus Horizonti incumbat, ac proinde neuter attollatur. Atque hic situs Globi sphaera recta appellatur, quando nempe uterque Polus Horizonti, & Equator vertici incumbit.

7. *Quam Poli altitudinem haberent, si qui sub Polis ipsis habitarent? Et quid est Sphaera parallela?*

His summa esset altitudo Poli, utpote qui rectæ vertici immineret; Equator autem & Horizonti ibi concurrerent, essentque paralleli, ac proinde Sphaera parallela.

8. *Quam demum Poli altitudinem habent, qui neque sub Polo, neque sub Equatore, sed utrique oblique interjacent? Et quid est Sphaera obliqua?*

His alia atque alia est Poli altitudo, prout tempore à Polo minùs, magisque sunt remoti. Quod opinquior autem regio quædam polo est, eodem

ma-

major ibi est altitudo Poli. Omnis porro hic
Globi situs Sphæra obliqua dicitur.

C A P U T IX.

De Zonis.

1. Quid sunt Zonæ?

Sunt spatia quædam, seu circuli lati, Æquatori paralleli, inter 2. Tropicos & Polares circulos comprehensi, quibus veluti cingulis & fasciis totus Globus terrestris circumdatur & cingitur.

2. Quot sunt Zonæ?

Quinque à Geographia numerantur. Duæ frigidæ, Septentrionalis & Australis. Duæ temperatæ, itidem Septentrionalis & Australis, & una torrida.

3. Quot sunt Zonæ frigida?

Quæ inter circulos Polares & Polos ipsos locatæ, ob Solis diurnam absentiam, & remotiorem nimiam immodico frigore vexantur.

4. Quæ sunt Zonæ temperata?

Quæ Tropicos inter ac Polares circulos quales in medio frigus inter & calorem positæ sunt, unde & temperatæ dicuntur.

5. Quid est Zona torrida?

Est spatium inter duos Tropicos comprehensum, & ab Æquatore bifariam divisum, cujus pars, quæ ad Septentrionem vergit, Torrida Borealis, quæ ad plagam Meridiamalem, Australis dicitur.

6. *Cur vocatur torrida?*

Quòd continuo Solis, nunquam id spatium egredientis, ardore quasi torreri, atque idcirco à nemine inhabitari posse olim putabatur. Verùm passim à mortalibus incolitur, longioris temperie noctis, crebrisque imbribus nimium calorem mitigantibus.

C A P U T X.

De diversis anni temporibus in diversis Zonis.

1. *Quæ anni tempora Zonæ torridæ incolis accidunt?*

Qui sub ipso Æquatore habitant, duas quotannis habent æstates, quia Sol bis eorum verticem incumbit, & duas quasi hyemes; quando nempe sol versùs Tropicos recedit.

Quanam anni mutationes in Zonis frigidis?

Hic ob nimiam Solis remotionem perpetua erè hyems est, frigusque ingens.

3. *Quæ anni, temporumque vicissitudines accidunt Zonæ temperatæ incolis?*

His quatuor sunt anni tempora, Hyems nempe, Ver, Æstas, & Autumnus.

4. *In qua Zona continetur Germania Polonia & Ungaria?*

In Zona temperata Septentrionali.

Quando nostris in regionibus initium est hyemis, Veris, Æstatis & Autumnus?

Hyems initium sumit 22. Decembris, quando Sol

Sol Tropicum & signum Capricorni attingit. Ver
autem 21. Martii, quando Sol Æquatorem &
punctum Arietis ingreditur. Æstas verò 22. Ju
nii, quando Tropicum & signum Cancrī; Autu
mnus demum 23. Septembris, quando Sol ad æ
quatorem reversus, signum Libræ subit.

C A P U T X I.

De Climatis.

1. Quid est Clima?

Clima ab *inclinō*, minor Zona, sive terræ spa
tium est duobus parallelis comprehensum, in quo
dies longissimus dimidiā semper horā crescit.
Hæc porrò climata ab Æquatore ad circulos Po
lares gradatim descendunt, ita ut inter Parallelū
extremum unius, & extremum alterius climatis
dies longissima differat semi horā. Quò propius
tamen hæc climata ad circulos Polares accedunt,
eò sunt contractiora; Nam clima primum &
Æquatori proximum gradus 8. & 25. minuta, in
Meridiano numeranda, sequentia gradus semper
pauciores; postrema verò non nisi minuta aliquot,
eaque identidē pauciora latitudine sua continent.

2. Quot sunt climata?

Quatuor & viginti Septentrionalia, & totidem
Australia. Cū enim ab Æquatore, ubi dies
perpetuū est 12. horarum, usque ad circulum Po
larem, ubi dies longissimus & 24. horarum, dies
crescat horis duodecim sive 24. semihoris, totidem
modi Geographi numerant climata. A cir
culo

Ulo verò Polari ad ipsum usque Polum sex assa
climata statui possunt, in quibus differentia non
est semihorarum, sed mensium, ut nempe in fi-
ne primi climatis dies longissimus sit unius men-
sis, duorum in secundi, trium in tertii, quatuor
in quarti, quinque in quinti, & in fine sexti,
ive ad Polum ipsum sex mensium.

3. Undenam sciri potest, quoto sub climate
quilibet locus situs sit.

Supputandæ erunt semihoræ. quibus dies lon-
gissimus superat diem Æquinoctialem sive 12. ho-
rarum: si enim hunc superat semihoris octonis, uti
in plerisq; Germaniæ, Poloniæ & Hungariæ locis,
hic sub octavo sunt climate, si septenis, aut no-
venis, sub septimo aut nono erunt climate.

CAPUT XII.

De diversis effectibus cursûs Solaris.

1. Unde dies & nox oritur?

A Solis vel præsentia, vel absentia. Quan-
diu enim Sol supra Horizontem nostrum mora-
tur, dies est; nox verò, quamdiu infra eundem
delitescit.

Quantum diei noctisque spatium sub ipsis Polis?

Dies ibi sex mensium est, hocque elapso nox
semestris ingruit.

3. Undenam tam longa dies?

Inde, quod Sol sex mensibus supra Horizon-
tem, qui cum Æquatore ibi parallelus est, com-

moretur, perpetuoque in orbem circumiens, signa percurrat, donec infra Horizontem semel mensibus latens, noctem semestrem efficiat, ut in Sphæra parallela ad oculum patet.

4. *Quæ dies et noctiumque diversitas in Zonis frigidæ?*

Pro varietate climatum dies ibi longissimus est vel 5. vel 4. vel 3. vel 2. vel unius mensis, ut supra dictum est: idemque de noctibus, quæ quæ longiores sunt, et dies breviores.

5. *Quàm longa dies & nox sub Aequatore habitantibus?*

His anno toto dies noctibus sunt æquales, sive 12. horarum, uti in Sphæra recta videre licet.

6. *Quantum diei noctisque spatium sub Zonis temperatæ?*

Varium pro varietate climatum. Sic sub climate vicesimo quarto & ultimo ultra Sueciam dies longissimus est 24. horarum; apud nos vero sub climate octavo dies longissimus est 16. horarum.

7. *Cur dies versùs Circulos Polares magis semper magisque crescunt?*

Ob majorem Poli, atque adeò Tropici altitudinem, quem ubi Sol attigerit, longissimum efficit diem.

8. *Quid est Aurora? quid Crepusculum?*

Aurora est prima dies lux ad Orientem ante Solis adventum conspicua, quando Sol decem et octo gradibus ab Horizonte distat, eoque magis auge-

ingescit, quod Sol Horizonti sit propinquior. Crepusculum verò est lux illa, quæ post Solis occasum conspicua sensim minuitur, donec tantum Sole infra Horizontem decem & octo gradibus depresso, penitus evanescat.

9. *Quinam Ascii, Periscii, Heteroscii, & Amphiscii?*

Ita distingui solent terræ incolæ pro diversitate umbræ, quam tempore meridiano projiciunt. Ascii sive umbræ carentes sunt, qui nullam habent umbram meridianam. Tales sunt omnes Zonæ torridæ incolæ, quoties Sol verticem eorû transit. Periscii sunt, quorum umbra in orbem pargitur. Tales forent, qui directè sub Polis habitarent, & sphaeram haberent parallelam. Heteroscii sunt, qui umbram meridianam semper projiciunt vel versùs Boream vel versùs Austrum. Tales sunt, qui degunt in Zonis temperatis, vel rigidis extra Polos: nam qui Boreales incolunt Zonas, semper projiciunt umbram versùs Septentrionem; qui verò Australes, versùs meridiem. Amphiscii sunt, quorum umbræ meridianæ modò sunt Boreales, modò Australes, prout nempe sol nunc signa Borealia, nunc Australia percurrit. Tales sunt omnes, qui intra Zonam torridam, & non sub ipsis Tropiis habitant.

10. *Quinam Periaci, Antaci, & Antipodes?*

Periaci à circa & habito, sic dicti sunt, qui sub eodem Meridiano & Parallelo habitant, ita ut in Parallelo unus distet ab altero 180. gradibus.

bus, & in Meridiano inter utrumque medius sit idem Polus. His idem clima, eadem Poli altitudo, eadem anni tempora. At quando uni meri- dies, alteri media nox est.

Antocii, quasi contrà habitantes sunt, qui tub eodem quidem Meridiano, sed sub diversis Pa- rallelis æqualiter ab Æquatore versùs utrumque Polum distantibus habitant. His simul mediæ dies & media nox est; at cùm dies crescunt Bo- realibus, Australibus decrescunt, & cùm ver illis his autumnus, cumq; illis æstas, his hyems est &c.

Antipodes à *contra*, & *pes*, à *terra* sunt, qui pedes nobis directe obvertunt, atque in eodem quidem meridiano, sed in diverso sunt hemi- sphærio. Hi nobiscum eundem habent Horizon- tem, sed diversam ejus faciem, & æqualem Poli altitudinem; sed Australem illi, nos Borealem. Cùm Sol illis oritur, nobis occidit, cùm illis meridies, nobis media nox est; cùm illis dies au- nox longissima, nobis brevissima; cùm æstas illis nobis hyems ingruit &c.

CAPUT XIII.

De usu Globi.

1. Quo pacto ritè collocandus Globus?

1. Globum colloca in mensa aut tabula plana, ita ut ejus Horizon sit mundi Horizonti paralle- lus.
2. Polum pro loci tui, ubi versaris, latitu- dine attolle ab Horizonte.
3. Ita Globum con- verte, ut meridianus respondeat lineæ meridiana,

quam

quam monstrat pyxis nautica, in basi Horizontis locata; Polusque Arcticus respiciat Septentrio, & Antarcticus Meridiem. Si desit acus magnetica correcta, aut alia linea meridiana in plano ducta, ferire utcumque poterit structura templorum antiquiorum, in quibus ara summa constructa est ad orientem.

2. Qua ratione altitudo Poli sive latitudo cujlibet loci inveniri potest in Globo?

Verte Globum, donec locus, cujus latitudinem inquiris, subjaceat Meridiano æneo, in quo si numeraveris gradus ab Æquatore usque ad locum datum, habebis latitudinem quasitam, simulque Poli altitudinem, quæ semper latitudini æqualis est. Unde inventa loci latitudine, attolle totidem gradibus Polum ab Horizonte, locumque subde Meridiano, & in hoc Polo Horizontem versùs numera & habebis altitudinem Poli.

3. Quomodo invenienda longitudo loci?

Locum, cujus longitudinem scire cupis, applica Meridiano æneo Globi; inde in Æquatore numera gradus usque ad primum Meridianum versùs occasum [vel si à primo Meridiano numerandi initium sit, ortum versùs] & habebis longitudinem quasitam.

4. Quo pacto inveniendus loci Horizon & Meridianus?

Attolle Polum, prout locus datus exigit; tum locum hunc subjice Meridiano, ut Globi verticem occupet, & habebis Horizontem simul ac Meridianum.

5. *Qua ratione possum cognoscere, quota ubique terrarum quovis tempore sit hora?*

Locum quem incolis, colloca sub Meridiano æneo, & indicem horarium applica horæ datæ in tuo loco. Inde si scire cupis horam in plagis orientalibus, volve Globum ab oriente vel à occidentem; versùs orientem verò si horam quæris in plagis occidentalibus, donec locus, cujus horam indagas, subjaceat Meridiano æneo. Tunc enim index horarius monstrabit horam quæsitam.

P A R S II.

De mappis seu chartis Geographicis

C A P U T I.

De Planisphærio terrestri.

1. *Quid est Planisphærium terrestre?*

Est mappa sive charta Geographica universalis, quæ totum terrarum orbem in plano depicturæ exhibet.

2. *Ecquodnam discrimen Globum inter & Planisphærium?*

Ille terrarum orbem in Globo & Sphæra; istum eundem orbem in duo hemisphæria divitum, in plano sive charta ita exhibet, quasi Globus in duas æquales aequaliter, dissectus sit partes, ambeque juxta jaceant.

3. *Quid*

Quid sibi volunt diversæ lineæ in Planisphærio descriptæ?

Hæ vices subeant circularum in Globo descriptorum, uti sunt Æquator, ejusque Paralleli, live Æquatores secundarii 16; per denos quosque Meridiani gradus ducti: Meridianus primus, & secundarii 34. Duo item Tropici & totidem Polares. Æquator ab occasu in ortum per utrumque hemisphærium rectæ, sed crassioris instar lineæ extenditur, & in 360. gradus, quorum 180. in uno, totidēq; in altero sunt hemisphærio, dividitur, initio factō à primo meridiano. Meridianus hic ambīt utrumque hemisphæriū, ita ut duo appareant Meridiani, qui tamen ita sunt considerandi, tanquam in unum coaluissent. Meridiani secundarii sunt lineæ incurvæ intra Meridiani primarii ambitum per denos quosque Æquatoris gradus ductæ versùs utrumque Polum, ubi lineæ hæ omnes concurrunt, si tabulæ sint rotundæ; non item si quadratæ. In Planisphærio porro Parallelos arctius in medio conjungi, disjungi verò in extremitate necesse est, id quod in Globo minimè accidit.

C A P U T II.

De mappis Geographicis generatim.

1. Quid est Chorographia? quid Topographia?

Chorographia est regionis descriptio; Topographia verò est peculiaris cujusdam loci, v. g. urbis cum jacente tractu descriptio.

2. *Quid est mappa seu charta Geographica?*

Est accurata situs terræ, vel ejus partium in plano & charta adumbratio.

3. *Quotuplicis generis sunt mappa?*

Duplicis; aliæ enim sunt universales, quæ orbem terrarum universum depictum exhibent; aliæ particulares, & hæc vel *maiores*, in quibus majores orbis partes, ut Europa, Asia, Africa, America depinguntur, vel *minores*, in quibus vel Regionum quodpiam, aut Provincia, vel regionis duntaxat pars, tractusve aliquis delineatur.

4. *Quid in mappis universalibus præcipue attendendum?*

In harum, imò & quarumcunque mapparum aspectu facies ad Polum Arcticum, sive Septentrionem, qui in superiore parte mappæ inscribitur, convertenda est; sic enim ad dextram erit ortus, ad sinistram vero occasus. Inde quoque patebit, quæ regiones cum præsentē hac comparatæ, sint orientales, quæ occidentales, Boreales vel Australes. Considerandum item, quæ regiones cis aut ultra Equatorem, quæ ad dextram primi Meridiani; quæve ad sinistram. Dein quæ sub Zona aut climate sit quælibet Regio, quæ ejusdem latitudo & longitudo Geographica, vel etiam Physica, hoc est, quot contineat miliaria in longitudine, latitudine, & circuitu; quæ loci hujus ab altero distantia &c.

5. *Qua*

5. *Qua ratione in mappis invenienda longitudo & latitudo loci?*

Longitudinem indicant lineæ transversæ, æquatori, aut ejusdem Parallelis respondentes, duæ ad supernam, infernamque mappæ oram ab ortu in occasum ductæ *Scala longitudinis*, quod in iis numerantur gradus *longitudinis*, vocari solent. Quæ verò lineæ in dextro sinistroque mappæ margine à Septentrione in Meridiem ducuntur, ac Meridiano respondent, appellantur *Scala latitudinis*, sive quod idem est *elevationis Poli*.

6. *Cur mappis plerisque pyxis nautica, vulgò compassus appingi solet?*

Ut lingulæ, quæ lilii formam refert, semperque Septentrionem respicit, beneficio mappa ad quatuor mundi plagas aptari possi. Quanquam plerumque pars mappæ superior Septentrionem inferior Meridiem, sinistra Occasum, dextima, Ortum teneat.

7. *Quo pacto Regionēs, earumque limites, urbes item & Pagi &c. discerni possunt*

Limites punctis indicantur; regiones verò ipsæ diversis discriminantur coloribus. Urbes turribus, hec raro castella, oppida, arces. monasteria, pagi, &c. certis quibusdam notis discernuntur.

8. *Qua ratione locorum distantia indagari potest?*

Per *scalam milliariam*, mappis plerisque apponi solitam,

CAPUT III.

De variis dimensionibus Geographicis.

1. Quid est Gradus?

Est trecentesima sexagesima circuli pars.

2. Quot miliaria Germanica continent Gradus?

Quindecim; quod tamen de gradibus in circulis maximis intelligendum; nam in minoribus, quales sunt Paralleli, Tropici &c. Gradus quilibet eo pauciora continet miliaria, quò propius accedunt ad Polum accedunt.

3. Quot miliaria Germanica trecenti & sexagesima illi gradus efficiunt? Quot Ungarica?

Quinquies mille & quadringenta; tot enim miliaria totus terrarum orbis comprehenditur. Ungarica 3600.

4. Quid miliaria Germanicà? quid Polonicà? quid Ungaricà? quid Gallicum? quid Italicum?

Germanicū duarū est horarū; Polonicū unig, Ungaricū triū, lesquihoræ Gallicū, Italicū ferè semihoræ. Advertendum tamen, nullam ferè gentē æquis utique uti intervallo dimensionibus nam sicut Germanis pro regionum diversitate miliaria alia sunt majora, alia minora, alia communia, quorum quindecim unum constituent gradum in circulis majoribus, ita Hispanis quatuor & Gallis sex & miliaria aliis gentibus sunt inæqualia.

5. Quid est quod duplex est Minutum?

Minuta alia sunt notaria, alia Geographica.

Min-

Minutum Geographicum est sexagesima pars gradus, constans dimidiâ horâ sive quarta parte milliaris Germanici. Minutum horarium est sexagesima pars horæ, quod minutum dividitur in minuta secunda, & secundum in tertia.

6. *Quomodo scala milliaria applicanda?*

Unus circini pes uni, alter alteri loco, cujus distantia quaeritur, infigatur. Inde circino scalæ milliaria admoto, mox patebit, quot milliari-
bus locus unus ab altero sit sejunctus.

7. *Quæ sunt minores mensuræ, ex quibus tan-
quam partibus milliare constat.*

1. Granum hordei secundum latitudinem di-
spositum. 2. Digitus. 3. Palmus, qui duplex est
major sive *Spithama* duodecim digitorum, & mi-
nor quatuor digitorum. 4. Pes. 5. Passus, qui
atidem duplex est, major sive *compesitus*, qui &
Geometricus dicitur, quinque pedum, & minor
sive *simplex* duorum pedum cum dimidio. 6.
Stadium 7. Milliæ Germanicum sive Italicum,
mille passuum. 8. Leuca bis mille passuum, sive
duplex milliæ Italicæ. Geometrarum memoriæ causa
mensuras omnes hisce versiculis sunt complexi.

Quatuor è granis *Digitus* componitur unus.

Et quater in *Palmo* *Digitus*, quater in *Pede* *palmus*.

Quinque pedes *Passum* faciunt; *Passus* quoq; centū

Viginti quinque *Stadium* dant: sed *Milliare*

Octo dabunt *Stadia*, & duplicatū dat tibi *Leucam*.

CAPUT VI.

De variis vocabulis Geographicis.

1. *Quid est Oceanus?*

Est univerſa aquarum moles, terris paſſim in-
fuſa, orbemque univerſum immenſo propè am-
bitu circumplectens, qui in varia maria & ſinus
distribuitur.

2. *Quid eſt Sinus?*

Est maris pars, in terræ continentis gremium
longius ſe inſinuens, quæ ſi latior ſit, amplioris-
que accéſſus nec in terram longius procurrens
Baya vulgò dicitur.

3. *Quid eſt Fretum?*

Est mare inter duas terras anguſto tractu de-
currents, & duo maria conjungens.

4. *Quid eſt Euripus ſeu vortex maris?*

Est vorago ſeu gurgis maris, ubi aqua coclea
inſtar in ſe contorta, proxima quæque magnæ
impetu abſorbet. Ex Euripis nominatiſſimus eſt
Chalcidicus. Eubœam inter & Achajam, qui ſe-
pties quotidie abſorbere & revomere undas dicitur.
Item maximus ille vortex ſeu Euripus ad
Norvegiam, uti & Charybdis in freto Siculo.

5. *Quid eſt Boſphorus?*

Boſphorus ſive Boſporus à *bovis* & *trajeſtus*
quaſi bovis trajeſtus, duplex celebratur: uno
Thracicus, qui eſt ſtetum anguſtum inter Byzan-
tium in Europa, & Chalcedonem in Aſia. quatuor
ſtadiis patens, unde utrinque cantus Gallorum
latra-

tratus canum, clamoresque hominum exaudiri
offunt. Alter Bosporus Cimmerius appellatur.
Atque fretum angustum inter Tauricam Cherso-
esum in Europa. & Sarmaciam in Asia.

6. *Quid est Estuarium?*

Est quasi sinus quidam aquis marinis refertus
inundationibus exastuantis pelagi.

7. *Quid sunt Brevia & Syrtes?*

Brevia sunt loca maris vadosa & sabulosa, ubi
longestis arenarum cumulis quasi aggere quodam
naves cinguntur, mergunturque. Syrtes specia-
lim appellantur duo loca periculosissima in mari
Africano, à *traho*, quoniam arenam copiosam sa-
aque ingentia trahunt, & huc illucque transfe-
unt & accumulanti, sic appellatae. Plures item
alii scopuli in mari latentes, quibus allisae naves
pereunt, Syrtes vocari solent.

8. *Quid est Portus?*

Est locus ad sinuosum maris litus à natura vel
arte ita aptatus, ut inde solvi appellique navigia,
atque à piratarum & hostium insidiis, coeli item
marisque injuriis secunda esse possint. Locus por-
to, ubi naves ancoris tenentur, ac vel onerantur,
vel exonerantur, *Rheede* vel *Rhayde* vulgò di-
citur.

9. *Quid est continens? quid Insula, Peninsula,
Isthmus Promontorium, Alpes & Pylae?*

1. Continens est terra longo tractu alteri terrae
ita cohaerens, ut nullo mari se jungatur. 2. Insula
contra, terra est aquis undique cincta. 3. Penin-
sula

sula, græcè Chersonesus, terra est, quæ aquis ita circumdatur, ut tamen aliqua sui parte continenti adhereat. 4. Isthmus est perangustus terræ limes inter duo maria, Peninsulam cum continente vel cum alia Peninsula connectens, 5. Promontorium est mons in mare longius procurrens. 6. Alpes non tantum sunt montes illi præalti, qui Italiam à Gallia Germaniaque separant; sed ii quoque omnes, qui tractu continuo per totam propemodum Europam brachia quasi exporrigunt, variaque à variis regionibus trahunt nomina. 7. Pylæ à Porta sunt angustæ montium fauces sive aditus.

10. *Quid est littus? quid ripa?*

Littus sive ora est terra mari adjacens, quæ fluvibus alluitur; Ripa verò est terræ extremæ ora, quæ utrinque flumine alluitur. Littus propriè de mari dicitur, sicut Ripa de fluminibus.

11. *Quid est fons, torrens, fluvius, lacus, stagnum & palus?*

1. Fons est aqua scaturiens, ac velut saliendo aut ebulliendo è tellure prorumpens. 2. Torrens est aqua magno fluens impetu è copiosis aut diuturnis imbribus vel soluta nive nascens, & nonnunquam propè deficiens. 3. Fluvius est aqua jugiter decurrens fluensque, è pluribus rivis ac torrentibus collecta. 4. Lacus est aqua quiescens ex pluribus in fundo scaturiginibus, aut etiam rivo vel fluvio interfluente, perennibus
lym-

Amphibis abundans. 5. Stagnum est minor lacus. Palus est aqua quiescens, cœnosa, putridaque pluviis ut plurimum, nivibusque aut tenuioribus fontibus & rivullis collecta, ac subinde, sic a præsertim æstate evanescens.

II. *Quid sunt Ostia?*

Sunt fluviorum exitus, per quos in mare vel lium etiam fluvium exonerantur.

C A P U T V.

De Globi terraquei divisione.

1. *Quasnam in partes orbis terrarum dividitur?*

In terram & aquam. Terra rursus dividitur in duas prægrandes Insulas, quarum quæ in planisphærio dextrum occupat hemisphærium, vetus orbis, sinistrum, novus orbis appellatur.

2. *Quas in partes orbem veterem dividere antiquiores Geographi?*

In tres, Europam nempe, Asiam & Africam. Quasnam ex his ipsis & Regionibus, & Insulæ, & maria complura id temporis incognita prorsus erant, quæ posterorum solers detexit industria. Sed & hac nostra ætate novæ æquæ ac veteris orbis regiones non paucæ, præsertim, quæ utrique Polo circumjacent, nobis adhuc sunt ignotæ.

3. *Quod novo orbi nomen?*

Hic à Christophoro Columbo Genue si 1492. primùm detectus, ac postea Americo Vesputio Florentino, qui magna ex parte eundem illustravit America est appellatus.

4. *Quem situm quatuor hæ orbis partes obtinent*
 Europa Septentrionem, Asia Orientem, Africa
 Meridiem, America Occidentem spectat.

C A P U T VI.

Divisio Aquarum.

1. *Quas in partes dividitur Oceanus?*

Hic à quatuor orbis plagis, dein etiam à variis
 quas alluit, regionibus varia trahit nomina.

2. *Quid est Oceanus Septentrionalis sive
 Glacialis?*

Qui ad Septentrionem recedens vehementer
 frigore congelascit.

3. *Quid est Oceanus Orientalis, Eous, sive
 Indicus?*

Qui Orientem versùs ultra Asiam & Chinam
 porrigitur.

4. *Quid Oceanus Australis sive Æthiopus?*

Qui Æthiopiam partemq; Africæ Australem alluit.

5. *Quid est Oceanus Occidentalis sive Atlanticus?*

Qui ultra Hispaniam & Lusitaniam Occiden-
 tem versùs procurrit, nomenque trahit ab Atlanti
 monte inaximo, qui ab ea Oceani parte per totam
 Africam se extendit.

6. *Quid est Mare Pacificum, vulgò Mar del Zur?*

Quod Asiam inter & Americam & terram Au-
 stralem incognitam, sive Magellanicam interfusum
 ab Hispanis *Mar del Zur*, id est, Mære Australe
 & *Pacificum* à fluctuum placiditate nominatur.

7. *Quid*

7. Quid est Mare Septentrionale, vulgò *Mar del Nord*?

Quod Americam inter, Europam & Asiam, ad Equatorem usque protenditur.

8. Quid est Mare Gallicum, Germanicum, Hybernium, Indicum &c.

Diversæ sunt Oceani partes, quæ à regionibus, quas alluunt, sic appellantur.

9. Quid est Mare Mediterraneum?

Pars est Oceani Atlantici, qui à Solis occasu per fretum Gaditanum irrumpens inter Europam Africam & Asiam medius quasi diffunditur, unde Mare Mediterraneum & Internum dicitur.

10. Ubinam Mare Nigrum sive Pontus Euxinus?

In Turcia Europæa Asiam versùs, in quod Danubius se evolvit. Dicitur Nigrum ob perpetuas ferè nebulas mari huic incumbentes.

11. Ubinam Mare Album?

Septentrionem versùs ad extrema Moscovia; quo nomine Barbari etiam Mare Ægæum appellant ad distinctionem Maris nigri, sive Ponti Euxini.

12. Ubi Mare Rubrum, sive Erythraeum?

Ægyptum inter & Arabiam, sinus idcirco Arabicus, sive Mare Rubrū dictū, vel ob rubras arenas, à Rege Erythra; in Insula Ogyri ibidem lecto; vel potius ob rubram plantam, quam Æthiopes *Zuph* vocant, in mari hoc copiosissime terminantem.

13. Quid est Archipelagus?

Est mare plurimis insulis interceptum, quale

est 1. *Ægeum*. 2. *Mexicanum* ad insulas *Antillas*.
3. *Archipelagus* *S. Lazari* ad insulas *Marianas*. 4.
Ad insulas *Maldivas*, quarum incredibilis nume-
rus in mari *Indico*.

14. *Quid est Propontis sive Mar di Marmora?*
Est mare illud, quod ab *Hellesponti* angustis,
sive freto *Dardanellarum* ad *Thracicum* usque *Bos-*
phorum protenditur. Dicitur *Propontis* ab ante
& mare, quasi vestibulū *Ponti Euxini*. Hodie *Mar*
di Marmora ab adjacente insula & urbe *Marmo-*
ra appellatur.

15. *Ubinam Mare Caspium, sive Mar de Sala?*
Mare Caspium sive *Hyrceanum* (ho die *Mar de*
Sala, & *Mar de Bachu*, item *Mare clausum*) *Per-*
siam inter, *Tartariam* magnam, *Moscoviam* &
Georgiam (vulgò *Gurgistan*) concluditur, neque
alteri mari, nisi fortè per occultos meatus, miscetur.
Unde *Ptolomæus* maluit lacum appellare
cū pedibus circuii possit. In hoc mare *Oxus*
fluvius, & *Volga* ingenti aquarū mole sese
volvunt.

16. *Ubi Mare Balticum, Sinus Finnicus,*
Bothnicus & Livonicus?

Mare Balticum (olim *Sinus Codanus*, sive *m-*
re Orientale) *Daniam*, *Sveciam*, *Livoniam*, *Prus-*
am, *Pomeraniam*. & *Poloniam* interjacet, atq;
in tres iterum *Sinus* se diffundit, *Bothnicum* ne-
pe, *Finnicum* & *Livonicum*. Verū hęc om-
clarius ob oculos ponent mappæ *Geographicae*,
quibus modo agendum.

C A P U T VII.

¶ Mappa Geographica Europæ.

1. *Quanam sub Zona sita est Europa?*

Partem potissimam sub Zona temperata Se-
ptentrionali.

2. *Qui Europa termini?*

Hanc ad Orientem Obius fluvius est Asia; ad
Meridiem mare Mediterraneum ab Africa dis-
criminat. Ad Occidentem Oceanus Atlanticus, ad
Septentrionem mare Glaciæ interjacet.

Quæ Europa in mappa Geographica species?

Virginis sedentis, cujus diadema Lusitania, ca-
put Hispania, monile montes Pyrenæi, collum &
pectus Gallia, brachium sinistrum Britannia magna
& Hibernia, dextrum Italia. Sub leva axilla
Belgium, sub dextra Helvetici fœderis sunt Pro-
vinciæ. Reliquum Corpus est Germania, Polonia
Hungaria; genua Dania, Suecia, Norvegia, toga
Moscovia, syrma Turcia Europæ & Græcia.

4. *Qui præcipui Europa fluvii?*

1. Tanais fluvius est Moscoviæ. 2. Lithvania
Borysthenes. 3. Germaniæ Danubius & Rhenus.
4. Italiæ Tiberis & Eridanus, sive Padus. 5. An-
gliæ Tamesis. 6. Galliæ Rhodanus, Sequana &
Ligeris. 7. Hispaniæ Iberus, & Bætis. 8. Lusitaniæ
Tagus & Durus. Poloniæ Vistula.

5. *Qui Europa montes celebriores?*

Præ omnibus commemorandæ sunt Alpes, quæ
Italiam à Gallia & Germania sejungunt; quippe

non tantum montes Pyrenæi, qui Galliam ab Hispania separant; sed Sabaudia quoque, Valtellina, Helvetia, Rhetia, Tyrolis, ditionis Salisburgensis, Carinthia, Carniola, Styria &c. montes item Carpathii, qui Poloniam ab Hungaria & Sudetis sive Gigantei, qui Bohemiam à Silesia determinant, Alpina sunt brachia.

6. *Quid de Sylvis memorandum?*

Sicut montes, ita & Sylvæ, licet diversis appellantur nominibus; ab Alpibus tamen omnes incipiunt indeque continuè quasi tractu quaquaversum se propagant. Inter omnes principatum tenet Sylva Hercynia, quæ 1. ad Brisgoviam & in ditione Fürstenbergensi *Sylva nigra*, 2. in Palatinatu inferiore *Ostema*, 3. in Episcopatu Bambergenfi, *Szeigerwald*. 4. inter Lohnâ & Sigâ fluvios *Werssewaldia* sive *Occidentalis*, 5. Francofurti inter & Abbatiam Fuldensem, 6. in Principatu Gruben-hagenfi & Anhaltino *Hercynia*. 7. in Thuringia *Thuringica*, 8. in Bohemia *Bohemica* appellatur &c. Hæc Franconiam ab Hassia & Thuringia, Bohemiam à Voithlandia, Palatinatu Superiore & Bavaria dispescit, & in Moraviam, totumque fere Nericum, Hungariam, Transylvaniam, Valachiam, Moldaviam, Poloniam, Russiam, Moscoviam &c. porrigitur.

7. *Quot miliaribus Europa circumscribitur?*

Longitudo ejus summa à Promontorio Sacro Lusitanæ (Capo S. Vincente) ad Obii usque fluminis ostiū miliaria Germania circiter nongenta

latitudo verò maxima à Tanaro (Capo Matapan) Peloponnesi promontorio ad extremum usque Lappiæ Norvegicæ promontorium Boreale, vulgò *Nord-Cap* miliaria amplius quingenta complectitur.

8. *Quanam inter quatuor Orbis partes principatum obtinent?*

Europa, quæ licet magnitudine cæteris longè sit inferior; belicæ tamen laudis gloriâ, artium, humanitatis & literarum culturâ, negotiationibus, morum ac vitæ politioris disciplinâ, aliisque prærogativis principem sibi locum jure vindicat.

9. *Quanam præcipuæ Europæ partes?*

Decem majores, octo que minores.

10. *Quanam majores decem?*

1. Scandia sive Scandinavia península, Norvegiæ & Sueciæ complexens, cui Daniæ jungimus. 2. Moscovia sive Rossia, 3. Polonia, 4. Ungaria, 5. Turcia Europæa, 6. Germania, 7. Britannia magna hoc est Anglia & Scotia, adjunctâ Hibernia. 8. Italia, 9. Gallia, 10. Hispania, cui addimus Lusitaniam.

11. *Quæ octo minores Europæ partes?*

1. Belgium, 2. Lotharingia. 3. Helvetia, 4. Sædia, quæ Galliam inter & Germaniam sitæ est. 5. Transylvania, 6. Valachia, 7. Moldavia, Tartaria minor, quæ Poloniam & Turciam Europæam interjacent.

12. *Quæ alia Europæ divisi?*

Dividi hæc etiam potest in regiones continentes, Peninulas & Insulas.

13. *Quæ Peninsula?*

1. Scandinavia, 2. Chersonesus Cimbrica, ubi hodie Jutia & Slesvicum, 3. Chersonesus Taurica sive Tartaria Crimæa, 4. Peloponnesus sive Morea. Continentes sunt reliquæ regiones paulò antè memoratæ; è quibus tamen Italia etiam inter peninsulas numerari potest.

14. *Quæ Insula?*

1. In Oceano sunt Anglia, Scotia, Hibernia, Islandia cum minoribus aliquot. 2. In mari Baltico Seelandia, Fionia, pluresque aliæ minores. 3. In Mediterraneo Sicilia, Sardinia, Corsica, Candia sive Creta, Balearis major, sive Majorica, Balearis minor, sive Minorica &c.

15. *Quæ Regiminis forma in Europa?*

Triplex. 1. Monarchica, ubi unus solus rerum potitur. 2. Aristocratica, ubi Optimates imperant. 3. Democratica, ubi plebs ipsa dominatur, vel saltem ex hac deliguntur populi præfides. Siqui porro ex triplici hac classe subjectos sibi populos propè ut mancipia habent, suis duntaxa rationibus, commodisque intenti, ii Tyranni appellantur.

16. *Quæ in Europa lingua usitata?*

Quatuor matrices, Græca nimirum (cujus tamen usus hodie rarissimus) Latina, Teutonice & Sclavonica. E Latina Italica, Gallica & Hispanica. E Germanica Suecica, Danica, Belgica & Anglica; è Sclavonica verò Bohemica, Polonica, Russica &c. ortum traxere.

17. *Quæ*

17. *Quæ antiquæ Europæ divisio?*

1. Magna Peninsula Scandinavia Sueciam & Norvegiam. 2. Sarmatia Europæa Moscoviam, Poloniam & Lithvaniam, 3. Illyricum Dalmatiam, Bosniam, Croatiam, Istriam, Forum Julium &c. 4. Scythia Europæa Transylvaniam, Valachiam, Moldaviam, & Tartariam minorem, 5. Thracia Romaniam sive Turciam Europæam, 6. Mœsia Serviam & Bulgariam. 7. Pannonia Hungariam, regionesque conterminas complectebatur. Germania porrò, Gallia, Italia, Hispania, Britannia &c. pristinam appellationem etiamnum retinent.

C A P U T VIII.

De novem majoribus Europæ partibus.

Exordium ducimus à Germania. Inde ad Septentrionem digressi, à Peninsula Scandinavia ad Lusitaniam usque gradum faciemus.

§ I.

De mappa Geographica Imperii Germanici.

1. *Quis hujus situs, qui terminus?*

Meditullium ferme Europæ tenet, atque ad Septentrionem mari Germanico & Baltico, ad ortum Hungariâ & Poloniâ, ad Austrum Italiâ & Helvetiâ, ad occasum Galliâ & Belgio terminatur.

2. *Quæ Germaniæ magnitudo?*

Ab occasu ortum versùs ad ducenta; à Septentrione

trione meridiem versus ad centum quinquaginta;
toto vero ambitu suo ad sexcenta milliaria Ger-
manica completi dicitur.

3. *Qui præcipui Germaniæ fluvii?*

Hi quatuor, Danubius, Rhenus, Albis & Ode-
ra sive Viadrus. 1. Danubius omnium Europæ
maximus, oritur in arcē Doneschingenfi Furtten-
bergicæ ditionis, indeque Ulmam (ubi Ilerrâ anno
auctus litrium patiens est) Dilingam, Donaver-
dam, Neoburgum, Ingolstadium, Ratisbonam,
Straubingam, Passavium, Lincium, Viennam &c.
præterfluens, amplius sexaginta fluviiis celebri-
oribus receptis, in Pontum Euxinum se exonerat,
2. Rhenus in monte Adula sive S. Gothardi binis
fontibus, quorum Borealiior *Rhenus anterior*, Au-
straliior *Rhenus posterior* nuncupatur, scaturiens,
perque lacum Acronium, qui & *Constantiensis*. *Bri-
gantinus* & *Padamicus* appellatur, suum prose-
quens cursum, Scaphusiam, à qua hæud procul
absunt cataraçtæ Rheni majores, & Lauffenbur-
gum, ubi cataraçtæ minores, Basileam, Brisacum,
Argentoratum, Spiram, Wormatiam, Moguntia-
am, Coloniam &c præterlabitur, donec in Bel-
gio in alia atque alia divilus cornua inter are-
narum tandem cumulos absorbetur. 3. Albis in
Bohemiæ & Silesiæ limitibus nascens, Dresdam,
Misenam, Wittembergam, Magdeburgum, &
Hamburgum præterfluit, ac demum vastissimo
cæsis in Oceanum Germanicum se effundit. 4.
Odera in Silesiæ & Moraviæ confinibus ortus Si-
lesiam

lesiam & Marchiam Brandeburgicam rigat, inque Pomerania citeriore in aquarum sinum sive lacum diffusus, tribus ostiis mari miscetur Baltico.

4. *Quæ porrò terræ indoles?*

Frumento, vino, pascuis, pecoribus, feris, leguminibus, arborum fructibus omnis generis: metallis item & mineralibus rebusque cæteris ad vitam non commodè tantum, sed delicatè quoque ducendam abundat.

5. *Qui Germanorum mores?*

Ad artes & scientias omnes apprimè sunt idonei, utpote ad quas nec ingenium ipsis, nec industria deest. Typographiam, Chalcographiam, pulverem nitratum, bombardas, aliaque plurima Germani invenère. Fortitudine porrò ac virtute bellica ita semper præstabant, ut idcirco Germani, quasi *provisi viri* & Allemani, omnes viri fuerint cognominati. Admirationi olim omnibus erat adolescentum continentia, conjugatorum fides thori inviolabilis, candor, fidelitas sinceritasque summa, & immota præcipuè in Orthodoxa religione constantia. Sed fidem propè superat Germanorum in fundandis dotandisque Templis, Monasteriis, Sacerdotiis, Xenodochiis, aliisque pietatis monumentis liberalitas & munificentia, quam vel saxa ipsa hodieque loquuntur. At verò laudes has plurimum obscuravit cum luctuosissima illa tot millium Germanorum ab avite fide religioneque Orthodoxa defectio; tum inconstitutum prorsus peregrinas uti velles, ita & mores
imi.

imitandi studium. Unde aliarum nationum Simul haud injuriâ appellari solent, qui utinam eandem potius virtutes ac prærogativas, quàm vitia & abusus æmulari studerent.

6. *Quæ in Imperio Germanico regiminis forma?*
Monarchica, Aristocratica permixta.

7. *Quæ ibidem Religio?*

Fuit hæc inter præcipua inclytæ Germaniæ decora, quodd jam inde à tempore illo, ex quo nomen dare cœpit Religioni Catholicæ, constantiâ ferè Germanâ in eadem semper permanserit immota, *fidei ac labii unius*, quoad Lutherus impia novarum rerum molitione confusionē plusquam Babylonicam & chaos horrendum inexit. Unde factum, ut in luctuosissima illa rerum omnium conversione ac perturbatione secta quoque Luthera-
rana & Calviniana pluribus in locis Religionem Catholicam antiquissima sua statione, quam per tot sæcula tenuit dejecerit.

8. *Qui Ordines, Statusque Imperii Romano-Germanici?*

1. Imperator tanquam Caput. 2. Electores Sacri & Profani. 3. Archiepiscopi & Episcopi. 4. Ordinum Magistri. 5. Duces ac Principes laici. 6. Principes Abbates & Præpositi. 7. Abbates & Antistites non Principes. 8. Imperii Comites, 9. Equites & Nobiles. 10. Urbes Imperiales.

9. *Quæ Imperii Germanici divisio?*

Hoc Maximilianus I. Anno 1512. divisit in decem ut vocant, *Circulos*, quorum tres, Austriacus nempe,

pe. Bavaricus, & Suevicus Danubio; tres, Rhena-
nus n mirum Superior & Inferior, a c Westphali-
cus Rheno; tres item, Franconicus, Saxoniz Su-
perior & Inferior Mœno, Albi & Oderâ fermè
circumscribuntur. Circulum Burgundicum, qui
Burgundiz antehac Comitatum, à Gallis postea
occupatum, & Belgii Provincias tum Batavorum
defectione, tum armis Gallicis ab Imperio ma-
gnam partem avullas, complectebatur, silentio
prætermittimus. Circuli hujus Director erat Hi-
spaniz Rex.

I.

Circulus Austriacus.

1. Quæ Regiones hoc Circulo continentur?

I. Archiducatus Austriæ, qui dividitur in su-
periores & inferiores. Hæc infra, illa supra
Anassum est. Mediam interfuit Danubius, cui
Anassus infra urbem cognominem se miscet Au-
striæ inferioris, totiusque Imperii Germanici, me-
tropolis est Vienna, Imperatoris Regiâ, Archiepi-
scopatu, Academiâ, propugnaculis &c. longè ce-
leberrima.

II. Ducatus Styriæ, in superiorem & inferio-
rem divisus. Inferioris totiusque Ducatus Caput
est Græcium ad Muram amnem, arce, propugna-
culis, Academiâ &c. celeberris. In superiore Sty-
ria est Judenburgum, Seccorum Episcopi sedes,
Mariæ Cella cœlestibus favoribus & prodigiis ce-
lebratissima. Ducatui quoque huic annexus est.

Com

Comitatus Cillejensis, cujus urbs primaria Cilleja ad Savum.

III. Ducatus Carinthia, superior & inferior, ubi Episcopus Gurcensis & Lavantinus. Urba princeps est Clagenfurtum.

IV, Ducatus Carniola, cujus caput Labacum Episcopi sedes. Memoratu dignus est Lacus Circonicensis, ubi anno eodem & piscari & frumentari & venari licet, aquis ingruente hyeme cum magna piscium copis ex abdito profiliantibus; apparente verò aestate recedentibus. Huc referenda quodque sunt 1. Marchia Vinidorum, cujus caput Medulum, in Croatia limitibus. 2 Comitatus Goritienfis, cum urbe cognomine. 3. Comitatus Gradiscanus, Comiti de Althann jure beneficiario traditus. 4. Aquileja urbs olim percellbris, hodie in solitudinem propè redacta. 5. Tergestum Urbs Istriae cum portu. 6. Flumen Fiume, seu Flumen S. Viri, Urbs ad sinum Carnarium.

V. Comitatus Tyrolensis, in Provinciam Athesinam, vallemque Oenanam distinctus, cujus Metropolis est Oenipontum, ubi est Academia, olim Merania Ducum Meraniae Sedes erat. Bisanum solemnibus nundinis, Hala salinis, officinâ Monetariâ, regio Parthenone celebris est. Sunt item in hoc Comitatu duo Imperii Principes & Episcopi, Tridontinus & Brixinensis quorum ille Tridenti, hic Brixinae sedem habet Episcopalem.

VI. Austria Anterior sive Suevia Austriaca, ubi
 1. Marchionatus Burgovienſis cum urbe cognomine, & Günzburgo. 2. Comitatus Montfortenſis, Brigantinus item & Veldkirchenſis, quorum ille ab urbe primaria Brigantia; hic à Veldkirchio nomen trahit. 3. Dynaſtia Nellenburgica cum urce cognomine. 4. Comitatus Hohenbergienſis, ubi Rottenburgum ad Nicarum. 5. Urbs Conſtantia. 6. Praefectura Provinciæ Suevica, plures urbes & oppida complectens. 7. Briſgoja, cujus Caput Friburgum, urbs munitiffima, ubi & Academia; item Briſacum fortiffimum adverſus Gallos propugnaculum. 8. Quatuor urbes Sylvaſtes Rhenofelda, Seckinga Lauffenburgum, & Valdiſhutum, quibus accedit Comitatus Haueneinſis.

2. *Quis Circuli Auſtriaci Director?*

Imperator ipſe tanquam Archidux Auſtriæ.

3. *Quæ ibidem Religio?*

Ævita ubique Religio Catholica nunc floret.

Quæ alia inſuper Regiones Domini Auſtriacæ ſunt ſubjectæ?

I. Bohemiæ Regnum in decem & octo Circulis diſtributum, cujus Metropolis Praga ad fluvium Moldavam ſita, ſede Archiepiſcopali, arce regia, Academia &c. præſignis, *Tiurbs* dicta, quod ex *Nova, Vetere, & Parva* Praga conſtet.

II. Moraviæ Marchionatus à Moravo amne, à quo in duas ferè partes dividitur, nomen trahens urbes præcipuè ſunt Olomutium, ubi Episcopalis ſeſq;

sedes & Academia, & Bruna à Succis A. 1645. irritato conatu oblecta.

III. Silesiæ Ducatus superior & inferior in decem & septem Principatus & sex Dynastias divisus. Totius Silesiæ Metropolis est Vratislavia, ubi sedes Episcopalis, & Academia, à Leopoldo I. fundata. IV. Serviæ Regnum, cujus Metropolis Alba Græca A. 1717. post insignem de Turcis relatum victoriam recuperata est cum urbibus Orsava, Semendria, Passarovicio &c.

V. Slavoniæ Regnum, cujus urbes præcipue Posega, Essechinum, Graditca, Petrovaradinum &c. cum Comitatu Sirmiensi, urbeque cognomine, ubi Episcopi sedes.

VI. Croatiæ Regnum, cujus pars etiamnum sub iugo Turcico gemit. Urbes præcipue sunt Carolostadium, Zagrabia, ubi Episcopi sedes & Academia, Castanovicium &c.

VII. Dalmatiæ Regnum, ex quo etiam Venetæ Turcæ & Respublica Ragusana sibi partem vindicant. Austriacis subest 1. Urbs Senia, ubi Episcopi sedes & portus ad sinum Carnarium, vulgè *Carnero*. 2. Buccaris urbs, ubi portus insignis, mercimoniis recens destinatus.

VIII. Bosniæ Regni pars, Savi ripis edjacens Austriæ cessit pactis Passarovicensibus. IX. D. Hungaria. X. & Transylvania, XI. & Belgia Austriaco infra dicetur. In Italia Austriaci subest.

XII. Neapolitanum Regnum, quod etiam Regnum

regnum Siciliae cis Pharus, seu fretum Siculum, dicitur, in quatuor majores atque universè in duodecim Provincias distributum, regio fertilis admodum & culta, atque ab Apennino monte in duas ferè partes secta. Regni Metropolis est Neapolis, urbs amplissima & frequentissima, Archiepiscopi & Proregis sedes. Sunt in hoc Regno Archiepiscopatus 20. Episcopatus 107. & urbes 1580.

XIII. Sicilia, seu regnum Siciliae trans Pharus, tribus promontoriis terminatur; unde & Trinaria à tres & summata, promontorium, dicitur, dividiturque in tres Provincias seu valles. Urbes praecipuae sunt Messina Proregis sedes, & Panormum. Utrobique Archiepiscopus Sacris praest. vino, frumento, fructibus &c. ita abundat, ut Italiae horreum ac promptuarium jure appellari possit.

II.

Circulus Bavaricus,

1. Quinam Circuli hujus Directores?

Electoꝝ Bavarus (qui & circuli Dux) & Archiepiscopus Salisburgensis.

2. Quae Regiones Electoꝝi Bavaro subiectae?

1. Ducatus Bavariae in superiorem & in ferioꝛem divisus. Superioris, totiusque Bavariae Metropolis & Electoꝝis sedes est Monachium ad Isaram; dein Burghusium ad Salzam, ubi *Regimen*, ut vocant, Electorale, Ingolstadtium ad Danubium, ubi Academia, Landsperga ad Lyeum, Neo-Oettinga ad

ad Oenum. Inde haud procul abest Oettinga
vetus, sacris peregrinationibus ad Thaumaturgā
Deipara statutam a mille amplius annis longē la-
tēque celebratissima. In inferiore Bavaria emi-
nent urbes Landshutum & Straubinga cum Ele-
ctorali utrobique *Regimine*, Ratisbona item, Re-
gum olim & postea Ducum Bavariæ sedes &c.
2. Palatinatus superior, cujus Metropolis cum E-
lectorali *Regimine* est Amberg. 3. Landgravia-
tus Leuchtenbergensis cum urbe Pfreimbda. 4.
Comitatus Camonis, Breitenekensis, &c. 5. In
Svevia, Dynastia Mindelhemienfis, Comitatus
Wisensteigenfis, Donawerda. urbs olim Imperia-
lis, Wemdinga &c.

3. *Quam in hoc Circulo Status Ecclesiastici?*

I. Archiepiscopus Salisburgensis, Legatus Pon-
tificius natus, Germaniæ Primas &c. Metropolis
sedesque Archiepiscopi est Salisburgum, ubi &
Academia. II. Episcopus Frisingensis. Urbs se-
desque Episcopalis est Frisinga. III. Episcopus
Ratisbonensis. cujus Diocesis olim latē per Bo-
hemiam protendebatur. Sedes Episcopi est Ra-
tisbona. IV. Episcopus Passaviensis. Urbs sedes-
que Episcopi est Passavium seu Patavia, quadrifa-
riam divisa, nempe in Passavium, Instadium, Ilz-
stadium & Oberhusium. V. Princeps, Præposi-
tus Berchtolsgadenfis, Canonicorum Regularium
S. Augustini, cui urbs Berchtolsgada cum adja-
cente tr. & a subest. VI. Principes Antistitæ *Mo-
nasterii*, ut vocant, Inferioris & superioris Ratis-
bonæ.

bonæ. VII. Abbates Cæsarensis, & ad S. Emmerami Ratisbonæ.

4 *Qui reliqui Status Seculares?*

I. Dux Neoburgicus, cujus Ducatus hinc quidem juxta Danubium, ubi Neoburgum, Ducis sedes Levinga, Hochstadium &c. illinc verò per Palatinatum superiorem, ubi Schwandorffium, Hilpoltsteinium &c. porrigitur. II. Dux Sulzbachensis è Domo Palatina Neoburgica, cujus sedes est Sulzbachium in Palatinatu superiore &c. III. Princeps Lobkowitzius, ob Comitatum principem Sternsteinensem in superiori itidem Palatinatu. IV. Comites, Hoheuwäldekenfis & Maxlerainius in superiore; & Ortemburgicus in inferiore Bavaria. Comitatum porro Sulzbergenfem in Palatinatu superiore Comites Wolfsteinenses, nuper extincti, possedere. V. Urbs Imperialis Ratisbona.

5 *Quæ in hoc Circulo Religio?*

Ubique Catholica, si paucos illos exceperis. qui in Comitatu Ortemburgico, & Sulzbergenfi. utrique Ratisbona ab avita orthodoxaque Religione descivèrunt.

III.

Circulus Suevicus.

1. *Qui Status Ecclesiastici in hoc Circulo?*

I. Episcopus Constantiensis, cujus Diocesis non olim latèque patens, hæreticorum postea ab omni Christi secessione haud parùm fuit diminuta.

D

Sedes

Sedes Episcopalis est urbs Marisburgū trans lacū
Constantiensem. II. Episcopus Augustanus, cu-
jus sedes Episcopalis aliās in urbe Dilinga, ubi
Academia. III. Episcopus Curienfis, magnis o-
lim abundans prœventibus; qui tamen post Grilo-
num à vera fide defectionem plurimum fuere ac-
cisi. Sedes Episcopi est Curia, urbs Rheni pri-
maria. IV. Princeps Abbas Campidunensis Ord:
S. Benedicti, qui perpetuus est Imperatricis *Archi-*
Marescallus. Principis territorium est in Algoja
circa Illarum omnem V. Princeps Præpositus
Elvacensis, cujus est Elvacum urbs cum circum-
jacente tractu. VI. Præpositi & Abbates I. Ord:
S. Augustini Canonici Regulari: Wettenhusanus.
2. Ord: S. Benedicti Elchingensis, Gengeubacen-
sis, Irisingensis seu Ursinensis, Iffensis, Ochlenhu-
sanus, Octoburanus, Petershusanus, SS. Udalrich
& Af. & Augustæ Vindelic. Weingartenfis, Zwi-
faltenfis. 3. Ord: Cisterci: Salemitanus. 4. Ord:
Præmonstr: Marchtalenfis, Rodensis, Roggenbur-
genfis, Schussenriedensis, Urspergenfis, Weissen-
viensis sive Augiæ minoris. VII. Principes Anti-
stitæ nobilium Virginum, Buchaviensis, ad lacum
plumarium, & Lindaviensis in Urbe Imperiali Lin-
davia. VIII. Antistitæ Baintensis, Guttencellen-
fis, Heggenbacensis, & Rubromonasteriensis, Or-
dinis omnes Cisterciensis.

2. Qui Status Seculares?

I. Dux Würtembergicus, cujus sedes urbsque
primaria est Stutgardia. II. Marchiones Badensi
& Duri

& Durlacensis. Badensi Marchionatus superior
 cujus urbes primariæ Badena, Rastadium &c.
 Durlacensi verò subest Marchionatus inferior, ubi
 Durlacum, Pforzheimium &c. Marchionatus su-
 perior religioni adhæret Catholicæ, inferior Lu-
 theranæ, uti & Wurtembergæ Ducatus. III.
 Principes Hohenzolletanus, Hechinganus, & Si-
 gmaringanus. Religionis uterque Catholicæ. IV.
 Principes Fürstenbergenses, Möskirchenfis & Sili-
 gensis, itidem Catholici. V. Princeps Oetting-
 ganus. qui solus ex antiquissima hac familia Lu-
 thero adhæret. VI. Præter Comites Oettinganos
 in tres stirpes Waldersteiniam, Spilbergicam &
 Balderanam divisos, Circulo huic adscripti sunt
 Comites Fuggeri, Graveneggii, Hohenemsi, Ju-
 stingenses sive Freybergii, Königseggii, Montfor-
 tii, Pappenheimii, Rechbergii, Truchsessii de
 Wadldburg, Wolfegg, Zeil &c. VII. Urbes Im-
 periales Catholicæ sunt Buchavia, Buchhornia, Cel-
 la, Gamundia, Gengenbachium, Offenburgum,
 Pfullendorffium, Rottwilla, Überlinga, Wangena
 & Willa. Mixtæ Religionis Augusta Sueviæ Mo-
 tropolis, Biberacum, Dünckelspöhla, Kauffbura,
 Leutkirchium, & Ravenspurgum. Lutheranæ A-
 lena, Bopfinga, Campidunum, Esslinga, Gienga,
 Hala, Heilbrunna, Isnia, Lindavia, Memminga,
 Nordlinga, Reutlinga, Ulma, & Wimpina.

3. *Qui Circuli hujus Directores?*

Episcopus Constantiensis & Dux Würtember-
 gicus, qui & Circuli Dux est.

IV.

Circulus Rhenanus superior.

1. *Qui Status Ecclesiastici*

I. Episcopus Wormatiensis. II. Episcopus Spirensis. III. Episcopus Argentoracensis. IV. Episcopus Basileensis, qui postquam Basilea veram Religionem abjuravit, Bruntruti sedem fixit Episcopalem. Episcopatus porro Metensis, Tullensis, & Virodunensis pridem Gallis celsere. V. Princeps Abbas Fuldensis Ordinis Benedicti, perpetuus *Archicancellarius* Imperatricis, & Abbatum per Germaniam & Galliam *Primus*. Principis porro Abbatiae Prumiensis possessionem pridem adit Elector Trevirensis. VI. Magnus Equitum Melitenium *Prior* per Germaniam, cujus sedes est Heitersheim in Brischoja. VII. Princeps Antilita Andlaviensis in Alsatia inferiore.

2. *Qui Status Seculares*

I. Comites Palatini Rheni, Bipontinus, & Bircosfeldensis Comitatus porro Veldentianus & Simmerensis sub Electoris Palatini ditione est. II. Landgravi Hassiae, quadrifariam divisi, nempe in Casselanos, Darmstadianos, Rhenosfeldenses & Homburgenses. Hassio-Casselanus possidet 1. portionem Hassiae inferioris partem, 2. In Hassia superiore Marpurgum, aliasque Urbes. 3. Principatum Hirschfeldiae, insignem olim Abbatiam &c. Hassio-Darmstadianus potissimam Hassiae superioris partem obtinet cum urbe Gissa; Comitatum
item

item Cattimelibocentem superiorem, cujus Caput
Darmitadium. Hasso-Rhenofeldensis tenet Co-
mitatum Cattimelibocensem inferiorem; in Has-
sia verò inferiore Rottemburgum, Landgravii
Rottemburgensis, & Wanfridam. Wanfriden-
sis sedem &c. Hassi Homburgensi subjecta est urbs
Homburgum in Hallia superiore. III. Principes
Nassovia, in sex ramos divisi, nempe in Dieten-
sem, Dillen burgensem, Hadamarientem, Ioltei-
nensem, Sigenensem, & Uffingensem, cum Comi-
tibus Sarbrukenfis, Ottweileranis & Vilburgen-
fis. Omnes hi nomen ducunt à principatu ur-
beque primaria Nassovia, suntque partim Catho-
lici, partim A catholici. IV. Princeps Comita-
tus Montis Bellicardi, Duci Würtembergiæ sub-
junctus. V. Princeps Salmensis, & Princeps Wal-
densis Comes item Hanoviensis, cujus est Ha-
novia, ampla, munitaque Wetteraviæ urbs. VI.
Comites Hassfeldenses, Iltenburgici, Leiningenses,
Saynenses, & Witgensteinenses Solmenses, Wie-
denses, Wild & Rheingravii &c. VII. Urbes Im-
periales Wormatia, Spira, Fridberga, Wezlaria,
Gelnhusium, & olim Argentina, aliæque Alsatia
urbes, nunc Gallicæ omnes ditionis. Duces quo-
que Sabaudia & Lotharingia Circulo huic sunt
adscripti.

3. *Qui Circuli hujus Directores?*

Episcopus Wormatiensis & Landgravius Has-
sio-Cassellanus.

V.

Circulus Rhenanus inferior seu Electoralis.

1. *Qui Circuli hujus Status Ecclesiastici?*

I. Archiepiscopus & Elector Moguntinus, qui possidet 1. ditionem Moguntinam, 2. Stradam, Montanam, 3. Eislefeldiam tractum, 4. Erfordiam, Thuringiam metropolim cum tractu adjacenti, 5. Frislariam, Ameneburgum &c. in Hassia inferiore. 6. Alschaffenburgum, Gerreshemium &c. II. Archiepiscopus & Elector Trevirensis, cujus præter Treviros, metropolim, est Confluentia, ubi Mosella Rheno jungitur, Vesalia superior, Prümia cum Abbatia principe, Sarburgum &c. III. Archiepiscopus & Elector Colonienfis, cujus sedes Electoralis Bonna. Idem præter alia possidet quoque Westphalia Ducatum.

2. *Qui Status Seculares?*

I. Elector Palatinus, cui subest 1. Palatinatus Rhenanus sive Inferior. 2. Ducatus Neoburgicus in Circulo Bavarico. 3. Ducatus Juliacensis & Ducatus Montanus cum Dynastia Ravensteinensi in Circulo Westphalico &c. II. Princeps Arembergicus, cujus Principatus urbsque Aremberga in Eiffalia. III. Comites Sleidani, Mandertcheidenfes, Reifferscheidenfes, & Virneburgenses, omnes itidem in Eiffalia.

3. *Quis Circuli hujus Director, et Dux?*

Director est Elector Moguntinus, Dux vero Elector Palatinus.

VI

Circulus Westphalicus.

1. *Qui Status & Ordines Ecclesiastici?*

I. Episcopus Monasteriensis. II. Episcopus Leodienſis. III. Episcopus Paderbornenſis. IV. Episcopus Osnabrugenſis. Verdenſem porro Episcopatum Suecus primùm, ac nuper Hannoveranus; Mindenſem verò Brandenburgus occupavit, profani utrumque juris factum in pacificatione Westphalica. V. Abbates Principes Corbejenſis & Stabulenſis. Abbas item Verdenſis & Corneliſenſis. VI. Princeps Antiltita Eſſendienſis, & Abbatissa Burscheidenſis. Princeps porro Antiltita Herfordienſis Calvinò adhæret.

2. *Qui Status Seculares?*

I. Dux Juliacenſis. II. Dux Montenſis. III. Dux Clivenſis. Ducatum Juliacenſem & Ducatum Montenſem, cujus metropolis Duſſeldorpium, poſſidet Elector Palatinus; Clivenſem verò cum Comitatu Marchiæ, & Comitatibus Ravensbergenſi, Lingeniſi &c. Elector Brandenburgicus. Westphaliæ porro Ducatus Electori Coloniensi eſt ſubjectus. IV. Princeps Friſiæ Orientalis. V. Comites Bentheimenſes, Bronchorithii, Lippienſes, Reckheimenſes, Styrumii, Tecklenburgici, Vechlenſes &c. Plures alios Circuli hujus Comitatus poſſident Rex Daniæ, Luneburgici Haſſi &c. VI. Urbes Imperiales, Colonia, Aquisgranum, Tremonia.

3. *Qui Circuli Directores?*

Episcopus Monasteriensis & Dux Juliacensis cū Clivenſi alternatim.

VII.

Circulus Franconicus.

1. *Quanam Status Ecclesiastici?*

I. Episcopus Bambergensis cui & in Carinthia loca quædam subjecta sunt. Episcopus Herbipolensis, qui & Dux Franciæ Orientalis. III. Episcopus Eustadianus, Urbs Princeps est Eustadium ad Almonum amnem. IV. Magister Equitum Teutonicorum, cujus sedes est Mergentheimii ad Tuberum amnem, postquam Equites Teutonici ex Borussia commigrare sunt compulsi.

2. *Qui Status Seculares?*

I. Marchio Byruthanus seu Culembacensis. II. Marchio Onoldinus sive Anspacensis. Uterq; hic Marchionatus Luthero adhæret. III. Princeps Schwarzbergensis, & Princeps Löwensteinii sive Werthemienſis Princeps porro Comitatus Hennebergicus inter Saxoniz Duces est divitus, excepta Smalcaldia urbe, quæ Hassio Casselano cedit. IV. Comites Castellani, Dernbacenses, Erpacenses, Limburgenses, Hohenloici, Reineccani, Schenbornii &c. V. Urbes Imperiales Norimberga, Francofurtū ad Mœnum, Schweinfurtū, Rottenburgū ad Tuberum, Weissenburgum, & Winshemium.

3. *Qui Circuli Directores?*

Episcopus Bambergensis, & Marchio Byruthanus, qui & Circuli Dux est.

VIII.

Circulus Saxonæ Superioris.

1. *Qui Circuli hujus Directores?*

Electoꝛ Saxonæ (qui & Dux Circuli) & Electoꝛ Brandeburgicus.

2. *Quæ Provincia Electoꝛi Saxonæ subjecta?*

1. Saxonia propria sive Electoralis in septem Circulos. Electoralem nempe, Thuringicum, Mienensem, Lipsiensem, Nentanum, Voigtlandicum & Neustadianum divisa. 2. Lusatia superior &c. Electoris sedes Dresda ad Albim.

3. *Quid in hoc Circulo Electoꝛ Brandeburgicus possidet?*

1. Marchiam Brandeburgicam, quæ in Veterem, Novam, Mediam, & Uckeranam &c. distribuitur. Pomeraniam ulteriorem, partemque citioris cum Principatu (olim Episcopatu) Caminensi, hisque. Electoris sedes est Berolinum ad Spream amnem.

4. *Qui Status Ecclesiastici?*

Florebant olim in hoc Circulo Episcopatus Mienensis, Merseburgensis, Naumburgensis, Brandeburgensis, Havelburgensis, Caminensis & Lebusensis. Abbatia item Principes Saalfeldensis, Querfurtensis & Gerenrodensis &c. nunc profani homines juris. Nam Mienensem, Merseburgensem Naumburgensem Episcopatum cum Abbatia Saalfeldensi Saxoniæ Duces; Reliquos vero Episcopatus Electoꝛ Brandeburgicus occupavit. Querfurtensis, Havelburgensis.

mlinburgense & Gerersrudense cœnobium Abbatissæ, ut vocant, Lutheranz incolunt, ut plura alia monasteria silentio involvam,

5. Qui reliqui Status Seculares?

I. Saxoniz Duces, Weissenfelsenses, Merseburgenses, Vinarienses, Henacenses, & Gothani in plures ramos divisi. II. Principes Anhaltini, Desslavienses, Bernaburgenses, Cœthentes & Servelten-
ses. III. Principes Schwarzburgici, Sondershufiani & Rudelstadiani: Princeps item Fundanus, qui Mansfeldiz Comes, Catholicus. IV. Comites Barbieneses, Gleichenses, Hohensteinii, Reussenses, Schœnburgici, Stolbergenses &c.

IX.

Circulus Saxoniz Inferioris.

1. Qui Circuli hujus Directores?

Archiepiscopi Magdeburgensis & Bremensis, in quorum locum succelsere Electores Brandenburgicus & Hannoveranus.

2. Quæ Electoriz Hannoverani Provincia?

1. Ducatus Luneburgicus. 2. Principatus Calenbergensis sive Hannoveranus, ubi Hannovera Electoris sedes. 3. Principatus Grubenhagenensis &c. præter Ducatum (olim Archiepiscopatum Bremensem &c.

3. Qui Status sive Ordines Ecclesiastici?

Ex tot Circuli hujus Episcopatibus, Magdeburgensi nempe & Bremensi, Halberstadiano. Sverinensi, Stolviœensi, Lubecensi & Raceburgensi solum
Hilde-

Hildesienſis in priſtina Juris & Jurisdictionis ſa-
 rare poſſiſſione, fideque orthodoxa adhuc perſi-
 ſtit, poſteaquam in pacificatione Weſtphalica Ar-
 chiepiſcopatu Magdeburgico cum Episcopatu Hal-
 berſtadiano Electori Brädeburgico; Archiepiſcopa-
 tus Bremienſis Sueco priſmum. ac pronuper Hanno-
 verano; Episcopatus Suerinenſis & Ragerburgerſis
 Ducibus Megalopolitanis ceſſere. Episcopatum
 porro Lubecenſem Princeps Lutheranus ex Hol-
 ſatiz Ducibus Gottorpianis, quem Episcopum vo-
 cant, adminiſtrare ſolet; Slevicenſem vero Rex
 Daniæ tenet.

4. *Quæ reliqui Status Seculares?*

I. Dux Guelferbytanus, cujus eſt Ducatus
 Brunſvicenſis &c. Domus item Beverana & Blan-
 kenburgenſis ex eadem Ducum familia. II. Du-
 ces Megalopolitani, Sverinenſis & Strelitienſis,
 Sverinenſis poſſidet Ducatum Megalopolitanum,
 Principatum Vandaliz, Principatum & Comitatum
 Sverinenſem, Roſtochienſe Dominium cum urbe
 Roſtochio; Strelitienſis vero Principatum Rager-
 burgenſem & Dominium Stargardienſe &c. III.
 Dux Slevicenſis & Dux Holſatiz. Uterque hic
 Ducatus inter Daniæ Regem, Ducemque Holſatiz
 eſt diviſus. Urbes Imperiales Hamburgum, Lu-
 becca, Brema, Goſlaria, Mühlhuſum, & Nordhuſum.

§ II.

De magna Península Scandia siye Scandinavia.

Qua haec Europa pars?

Extrema Septentrionem versùs, Sueciam & Norvegiam complectens. Nos Daniam quoque adjungimus, utpote conterminam, & eideam, cui Norwegia, Domino subjectam.

S V E C I A.

1. *Qui Sueciae Limites?*

Ad Septentrionem Lappiâ Norvegicâ, ad Orientum Moscoviâ. ad Austrum mari Baltico & Curlandiâ, ad Occasum Norwegia clauditur.

2. *Quae Aquae?*

Mare Balticum, sinusque Botnicus. & Finnicus, cum multis lacubus locisque paludosis.

3. *Qua Aëria?*

Perfrigida; attamen, in parte praesertim Australi ubi pauciores sunt paludes, pura, oppidoque salubris, ita ut non raro incolæ vitam ultra centum annos producant; Pars porro Septentrionalior ob crebras paludes, insalubris est.

4. *Quae soli fertilitas?*

Id de Europa universa generatim dicendum regiones Boreales eò minùs esse frugiferas, quod propius ad Polum accedunt; contra quod longius inde recedunt, eò esse fertiliores. Superior igitur Sueciae tractus cum ob frigoris inclementiam

tum

um ob frequentes paludes sterilis admodum est. Australior verò, non obstante sex mensium per-
cri hyeme, tritico, pascuis, sylvis, cervis, alcibus,
pustellis alpinis &c. abundat. Nec usquam æris
enas opulentiores reperias.

5. *Quæ præcipuæ Sueciæ partes?*

1. Gothia, 2. Suecia propriè dicta, 3. Lappia
uecica, 4. Finnia. Ingria porro & Livonia di-
onis hodie sunt Moscoviticæ.

6. *Quæ Regni Metropolis?*

Holmia, quæ multis è mari prominentibus
opulis cingitur.

7. *Qui Suecorum mores?*

Sunt frigoris, inedia, laboris patientes, robusti,
allicosi; imò & truculenti. Id quod maximo
o damno experta est Germania centum abhinc
nis, quando in patriæ, religionisque orthodo-
excidium Suæci, à Germanis heterodoxis evo-
is immanitate plus quàm barbarâ sæviere in
tholicos.

8. *Quæ regiminis forma in Suecia?*

Olim nihil gravioris momenti licebat Regi su-
pere quin prius quatuor regni ordines, nempe
clasticorum; Nobilium, Civium & Rustico-
n in consilium adhiberet, quoad anno 1680.
tolo XI. (suprema ab iisdem potestas est con-
sa; qua tamen à Caroli XII. obitu Ulrica E-
nora, Regis defuncti soror, cum Friderico
sso Castellano, thori regnique consorte, se de-
o abdicavit.

9. *Quæ*

9. *Qua ibidem Religio?*

Lutheri ubique doctrina, velut Evangelium recepta est.

N O R W E G I A.

1. *Qui Regni huius termini?*

Ad Septentrionem & Occidentem Oceanus Germanicus, ad Meridiem sinus Scagenis seu Danicus, ad Ortum perpetuus montis tractus, quo Suecia sejungitur.

2. *Qua Aqua.*

Occidentem versus in Oceano Germanico vortex sive Euripus omnium maximus (vulgo Mal Strom) qui naves onerarias & vicina quaeque absorbet.

3. *Qua terra indoles?*

Regio haec ob desertam & inhospitam aetatem, frigidaque montium altissimorum juga partem praetiosissimam aspera est & inculta; frugum tantummodum sat ferax, ubi solum culturae patiens est. Arborum ibi praegrandes, malis navibusque fabricandis pretiosissimae; aris item, magnetis picis, pellium, piscium, atellorum praecipue marinorum, qui vicino mari capiuntur, magna copia.

4. *Qua Norwegiae partes?*

Sex complectitur Provincias, 1. Bahusiam, Suecorum est, 2. Aggerhusiam, 3. Bergentem, Berga metropolis, Regii Praefecti sedes, 4. Svangriam, 5. Nidrosiam, 6. Wardhusiam.

5. *Quæ Norwegorum mores?*

Gens est rudis; in arte tamen fabrilī probe exercitata, algoris, inediae ac laboris tolerans, piscatuque & venatione ut plurimum victitans.

6. *Quæ eorundem Religio?*

Et hi Lutheri placita, tanquam dogmata Evangelica, amplectuntur.

7. *Qui, qualesque Lappones?*

Hi triplicis sunt generis. 1. Qui ad Boream sunt remotissimi, Daniæ Regi parento. 2. Qui ad ortum habitant, sub Moscorum sunt Imperio. 3. Reliqui que potiores sinum Botchnicum versùs, Sueciæ Regi subsunt, genus hominum barbarum, sylvestre, superstitiosum, ac beneficiis infame, qui ventos navigaturis vendere dicuntur. Equorum autem, hoc tangiferos, cervis haud multum absimiles, pelliculis jungunt, seu trahis, quibus brevissimò temporis spatio maxima conficiunt itinera.

D A N I A.

1. *Quæ Regni hujus confinia?*

Ad Septentrionem & Occidentem mare Germanicum. ad Orientem sinus Scagensis, & mare Balticum, ad Austrum Holsatia.

2. *Quæ Aqua?*

Præ cæteris memorandus sinus Scagensis [aliis Rodanus, aliis Danicus,] utiam inter & Sueciam c Danicæ insulas) ex quo triplex in mare Balticum

cum transitus, nempe 1. per fretum Balticum minus Jutiam inter & Fioniam, 2. per fretum Balticum majus Fioniam inter & Selandiam, 3. per fretum Sundicum (inter Helsingam Scania & Croneburgum Selandiae urbem) tam angustum ut tormentis utrinque incesse possint navigia, quae hic v. remittere, & constitutum à Daniae Regi porto non pendere coguntur.

3. *Quod Caeli Sol que ingenium?*

Aura perfrigida est; terra frumento, pascuis equis serisque abundat.

4. *Quae Daniae Provinciae?*

1. Jutia peninsula, olim Cimbrica Chersonesus
2. Selandia & Fionia Insulae majores, cum multis aliis minoribus.

5. *Qua Regni Metropolis?*

Hafsia in insula Selandia, ubi portus insignis

6. *Qui Danorum mores?*

Navigationibus etiam remotis jam olim assueti mercimoniis praecipue dant operam, ad scientiam aequè atque arma tractanda idonei.

7. *Quod Regimen?*

Monarchicum.

8. *Qua Religio?*

Verà Evangelii doctrinam repudiata, Lutheri adhasere, non paucis tamen Catholicorum ceremoniis retentis.

§ III.
M O S C O V I A.

1. *Qui Moscovia fines?*

Ad Septentrionem mare habet glaciale, ad Occidentem Lappiam Norvegicam, Poloniam & Sveciam, ad Austrum Tartariam minorem, Circassiam, mare nigrum & Caspium, ad Orientem Tartariam majorem sive Asiaticam.

2. *Quæ Aquæ?*

Fluvii Volga, Obius, Tanais, Dvina &c. Lacus Ladoga longus 36. latus 20. milliaria Germanica, & Lacus Onega, qui longitudine 50. latitudine 18. milliaria complecti dicitur.

3. *Quæ terra indoles?*

Regio hæc spatiis ingentibus diffusa in mediterraneis ferè plana est; ad oras verò maritimas in montes assurgit altissimas, plena passim sylvis, lacubus, & majoribus fluminibus, quorum quæ ingenti labore sumptuque, at non minore peræ pretio compendioque per factitios alveos, & Canales jungi nuper, committique cœpêre, inde in mare Balticum & Caspium, Pontumque Euxinum navibus liber pateat accessus. Aurora otiores anni partem frigidissima est, quam æstas ubi inde excipit tam fervida, ut serant alicubi inante Junio, Julio exeunte metant. Feris sylvæ abundant. Loca deserta non pauca, in Syberia præsertim, ubi pretiosæ murium Ponticorum &c

Mustelarum Scythicarum pelles, quas ut integras
servent, bestielas illas telis obtusis, inque nulum
ferè directis dejiciunt ex arboribus.

4. *Quæ Moscoviæ partes?*

Quatur præcipuæ. 1. Russia Occidentalis, 2.
Russia Orientalis, 3. Tartaria Moscovitica, 4. Lap-
pia Moscovitica, quibus aliæ multæ Provinciæ
nuper Suecis creptæ accessere, nempe Livonia
Iagria, Careliæ pars, ubi mediis in aquis Sinû
Finici ad Nievæ ostium A. 1703. ædificari cœpt
est urbs longè munitissima Petersburgum, ut ta-
ceam urbes regionesque alias Perhico bello parta

5. *Quæ Metropolis?*

Moscuæ, quæ omnium Europæ urbium ampli-
sima esse perhibetur, ad Moscum amnem.

6. *Qui incolarum mores?*

Gens hæc rudis omnino erat, barbara & incu-
ta, quoad Petrus I. post varias Europæ regionum
peragratas bonarum artium disciplinas, cùmque
his mores pariter cultiores politioresque hauri-
in terras cœpit invehere.

7. *Quæ ibidem regiminis forma?*

Imperiosa prorsus ac despotica; nam subje-
omnes perinde habentur atque mancipia, quorum
& bona omnia, & vita ipsa è Czari pendet ar-
trio. Neque plebeij solum, sed & optimates
levia sæpe delicta si non morte, fædusario co-
mulclari solent.

8. *Quæ Moscorum Religio?*

Hic cum Græcis Schismaticis fermè conveniunt

§ IV.

POLONIÆ REGNUM.

1. *Quæ Regiones contemina?*

Ad Septentrionem Borussia, Curlandia & Lithuania cum Moscoviæ parte, ad Ortum itidem Moscovia, ad Occidentem Silesia, Marchia Brandenburgica & Pomerania, ad Austrum Valachia, Transylvania & Hungaria.

2. *Qui fluvii præcipui?*

Vistula Cracoviam, Varsaviam, Thoronium &c. uens, infra Dantiscum mare subit Balticum. Rhythones verò & Tyras in Pontum Euxinum exonerant.

3. *Quæ Cæli affectio locique natura?*

Aër perfrigidus quidem, sed salubris, nisi quòd Lithvaniæ quibusdam locis palustribus crassior & insalubrior. Terra frumento, cera, melle, pice, metallis, pecore, jumentis, feris, ac pius omnis generis abundat.

4. *Quæ præcipua Regni Polonia partes?*

1. Polonia propriè dicta, 2. Magnus Lithvaniæ status, 3. Borussia regalis sive Polonica &c.

5. *Quæ Regni hujus Urbes præcipuæ?*

Cracovia regni totius, Vilna Lithvaniæ metropolis est, Varsavia Regum sedes.

6. *Qui Polonorum genius?*

sunt fortes & animosi, atque adversus Turcas, &que Ecclesiæ hostes prorsus intrepidi, equo

ut plurimum merere soliti, nobilitatis avitzque
libertatis apprimè tenaces &c.

7. *Quæ regiminis forma?*

Partim Monarchica, partim Aristocratica cum
Democratica permixta.

8. *Quæ Religio?*

Catholica; tolerantur tamen alicubi Lutheranæ
Calvinistæ, alique Sectarii, quos *Dissidentes* vo-
cant. Plura de Polonia disces ex annuis PP. Skar-
ga, Kwiatkiewicz, Gwagvino, Crantzio, Floro Po-
lonico &c.

§ V.
TURCIA EUROPÆA.

1. *Quos hac habet terminos?*

Ad Septentrionem Poloniam & Hungariam
ad Ortum Pontum Euxinum; ad Austrum Med-
terraneum; ad Occasum mare Adriaticum.

2. *Quæ præcipuæ ejusdem partes?*

1. Bulgaria, Bessarabia, Thracia, sive *Romania*
Græciaque universa, quæ uno omnes nomine *Impe-
ria* appellantur, atque à supremo Præfecto *Impe-
rialis* dicto, cujus sedes Urbs Sophia Bulga-
metropolis administrantur. 2. Bosnia. Croatia
Dalmatiæ & Serviciæ pars. 3. Insula Creta
Can, centum olim urbibus frequens, & Eubœa
vulgò *Negroponte*, cum aliis Archipelagi insula
quarum plerisque nova hodie nomina indid-
has inter est insula *Patmos*, sive *Palmosa*,
S. Joannes Apocalypsin scripsit.

3. *Quæ Imperatoris Turcici sedes?*

Adrianopolis primum, donec sedes regia C

Antinopolim (Turcæ Stambol vocant) A. 1453.
à Machomete II. captam, est translata.

4. *Quæ Turcarum ingenia?*

Gens hæc atrox, truculenta & barbara, ad re-
gnorum, bonarumque artium excidium nata, non
propria virtute, sed Principum Europæorum dis-
fidis, gravissimisque Pseudochristianorum præ-
cipuè, ipsis aded Turcis pejorum, flagitiis ad tan-
tum dominationis fastigium est grassata.

5. *Quæ Turcarum Religio?*

Nefariis omnes impii Machometis superstition-
ibus sunt dediti, quibus immixti Schismatici
Græci. Deo & Ecclesiæ rebelles, miseram servi-
ant servitutem.

6. *Quæ celebriores antiquæ Græciæ Provinciæ?*

1. Macedonia, ubi Thessalonica, hodie *Salonichi*
Albania sive *Arnaut*. 3. Epirus, 4. Ætolia, ubi
Actium promontorium, 5. Achaja, nunc *Livadia*,
ubi olim Athenæ urbs Academia toto orbe cele-
errima, mons Parnassus, aliaque antiquitatis
monumenta, 6. Thessalia sive *Junna*, ubi Campi
Tharsalici, amœnissima Tempe, mons Olympus &c.
Peloponnesus sive *Morea*, ubi Corinthus, Spar-
&c. fuerat.

7. *Quis Græciæ hodiernæ status?*

Nobilissima hæc regio, omni antehac discipli-
næ insularum genere longe exaltatissima, sedes nunc est
indidua, ignorantia, meraque Barbaries.

8. *Quæ terræ fertilitas?*

Hæ aliaque Turcicæ ditionis Provinciæ erant
olim

olim cultissimæ, rerumque omnium affluentissimæ; quæ tamen hodie ob incolarum vel inersiam, vel inertiam magnam partem neglecta jacent.

§ VI. BRITANNIA.

1. *Quis hujus situs?*

Undique mari cingitur, ad Septentrionem Ca-
ledonio, ad occasum Hibernico, ad Austrum Bri-
tannico, ad ortum Germanico, ubi Batavi ma-
gnum quotannis quantum ex hæcū capturi
faciunt.

2. *Quæ Britannia divisio?*

Insula hæc, omnium Europæ maxima, Angli-
& Scotiæ regna complectitur, & Britannia magis
appellatur. Huic Occidentem versùs adjacet Hi-
bernia, quæ cum pluribus aliis insulis minoribus
Britanniæ Regi subjecta est.

3. *Qui fluvii præcipui?*

In Angliâ Tamesis, Tavus in Scotiâ, ubi quæ-
tuor magna æstuaria, quæ Scoti *Fyrth* vocant
in Hiberniâ Senus.

4. *Quæ urbes primaria?*

Angliæ Londinum, Scotiæ Edenburgum, Hi-
berniæ Dublinum.

5. *Quæ Cæli affectio, solique natura?*

In Angliâ aura humidior, crassiorque, temp-
rata tamen. Terra ut fertilissima, vinum tam-
en non profert. Lana, stannum, & equi Anglici præ-
cipui.

reliquis commendantur. Alperioris & cœli & soli est Scotia; unde minor frugum, maxima verò piscium, hœcū præcipuè ac Salmonum copia. In Hibernia ob crebros lacus & paludes ær gravior, minusque salubris est; prata tamen pecoribus, lacus piscibus, maximè salmonibus, abundant.

6. Quis incolarum genius?

Hi quamdiu religioni veræ adhæserant, miris passim laudibus efferebantur; at postquam ab ea defecere, toti pariter à se ipsis degenerarunt. Aded nempe si non unica, optima certè morum magistra religio est orthodoxa, quæ si exulare cogitur, vera pariter virtus, honestas, politia &c. exulet necesse est. Quod si populo hujusmodi cœdifrago veræque religionis defectori ferociiores insuper animi impetus natura indidit, quid, nisi a sus tragicos, turbulenta, dira, funesta quæque exspectes?

7. Quæ regiminis forma?

Monarchica, cum Aristocratica & Democratica permixta.

8. Quæ ibidem Religio?

Catholica tantopere olim floruit, ut multæ Europæ Provinciæ, ac præcipuè Germania priores orthodoxæ Fidei magistros & Apostolos Britannia debeat. At verò post horrendum illud schisma ~~ab~~ Henrico VIII. Ecclesiæ DEI propugnata tamere primùm strenuo, dein hoste infensissimo introductum, merum diversarum sectarum chaos odieque lugentes conspiciamus.

9. Quis

9. Quis antiquæ Britannia Status?

Hæc Albion primum, tum à Romanis victoribus Britannia appellata est. Præfidiis exinde Romanis ad Galliam defendendam avocatis, Britannii Anglos, Saxonum Coloniam, contra vicinorum hostium incursiones in subsidium advocârunt, à quibus strenuè primum adjuti, dein contra fidem datam patriâ pulsi, partim in extremum Gallia angulum sedem nomenque transtulêre, partim in montes Cambria (Walliam hodie vocant) se recepêre, retenta in hanc usque diem antiquæ Britannia lingua. Britannia subinde à novis incolis Anglis Anglia vocari cœpta est.

§ VII. I T A L I A.

1. Quæ ejus termini?

Italia, ocreæ figuram referens, Septentrionen versùs à Germania; Helvetia & Gallia Alpibus submovetur; cætera verò mediterraneò undique mari cingitur.

2. Qui fluvii præcipui?

Padus; quem Pôdææ Eridanum vocant, Tiberis & Athesis.

3. Quæ terræ fertilitas?

Tanta, ut Europæ Paradisus appellari haud injuriâ possit; nam vinum generosum, poma optima omnis generis, sericum, resque alias ubertim suppeditat.

4. Quæ

4. *Quæ Italia divisio?*

In superiorem, mediam & inferiorem dividi percommode potest. In parte superiore seu Boreali septem sunt Ducatus, nempe Sabaudia, Piedemontium, Mons Ferratus, Ducatus Mediolanensis, Parmensis, Mutinensis & Mantuanus. Tres item Respublicæ, Veneta, Genuensis, & Lucensis. In Italiæ medietate ditio est Summi Pontificis, & magnus Hetruriæ Ducatus: in parte inferiore seu Australi Regnum Neapolitanum. Italiæ circumjacent Insulæ majores Sicilia, Sardinia, Corsica & Melita, cum minoribus quibusdam.

5. *Quæ urbs Italiæ primaria?*

Roma, Imperii primum profani, imò & veteris orbis universi caput; inde verò Imperii Ecclesiastici, non per veterem duntaxat, sed novum insuper orbem quaquaversus dilatati metropolis, Summiq; Pontificis & Christi in terris Vicarii sedes.

6. *Quæ Religio?*

Sola hic religio Catholica sedem fixit stabilem, nullis unquam inferiorum machinis evertendâ.

7. *Quæ Itatorum mores?*

Perspicaci sagacique sunt ingenio, ac rerum omnium capaci. Dicuntur tamen astuti, subdoli, gloriæ, vindictæ & pecuniæ tenaces non minùs quàm appetentes, ac medium quodammodo tenere Hispanicam inter gravitatem & levitatem Gallicam.

8. *Quæ*

8. *Que prisca Italia divisio?*

Pars Italiae superior, ubi Pedemontium, Mediolanum, Parma &c. Gallia *Cisalpina* n. *Togata* vocabatur. Versus Dominium Venetum erat Gallia *Transpadana*; *Cispadana* autem versus agrum Florentinum. Omnis hic Italiae superioris tractus post Longobardorum irruptionem Longobardia dicta est. In media Italia erat Hetruria sive Tuscia, Graecis Tyrrhenia, hodiernis Italis Toscana. Campania Romana, cujus caput Roma, majorem Latii antiqui partem continet, ubi olim Latini, Sabini, Rutuli, Volsci &c. Ducatus Spoletanus *Umbria*, Marchia Anconitana Picenum nominabatur. In Italia inferiore erat 1. Samnium, ubi hodie Beneventum. 2. Campania felix, ubi Neapolis, Capua, Nola &c. 3. *Gracia magna*, Apuliam & Calabriam, quae inferior regni Neapolitani pars est, complectebatur. In antiqua Calabria erat urbs Tarentum. Hodierna Calabria Siciliam versus protenditur.

§ VIII.

G A L L I A.

1. *Qui Regni hujus limites?*

A Septentrionibus mari Britannico, (nautae *Canalem*, Galli *la Manche* sive manicam vocant) parteque Belgii; ab occasu Oceano Atlantico; a Meridie montibus Pyrenæis, quibus ab Hispania sejungitur, & mari Mediterraneo; ab Orru Sabaudia, Comitatu Burgundiae, Lotharingia & parte Belgii terminatur.

2. *Qui*

2. *Qui celebriores Galliae fluvii?*

Sequana, Ligeris, Garumna, & Rhodanus.

3. *Qui Calii solique affectio?*

Soli temperies salubris; solum oppidum foecundum, praecipue in Provincia versum mare Mediterraneum. Vina Campana & Burgundica passim commendantur.

4. *Quae Galliae divisio?*

Duodecim complectitur Provincias, quarum tres, Insula nempe Francia. Provincia Aurelianensis, & Lugdunensis medietatem ferme obtinent. Tres ad Septentrionem recedunt, Britannia nimirum, Normania & Picardia. Tres Orientem spectant, nempe Delphinatus, Burgundia & Campania. Tres tandem, Provincia videlicet, Occitania & Aquitania Austrum versus, mari Mediterraneo & Hispaniae adjacent.

5. *Quae Galliae Metropolis?*

Lutetia sive Parisii ad Sequanam.

6. *Quis Gallorum genius?*

Sunt festivi, comes, affabiles, ad res gerendas non minus, quam excogitandas prompti & expediti, variis in artibus, ac scientiis probe exercitati; sui tamen, rerumque suarum immodici aestimatores leves, instabiles, novarum semper rerum atque elegantiarum in vestitu praesertim, architecti, quibus aliarum nationum, oculos fascinant, & locum emungunt.

7. *Quae ibidem Regiminis forma?*

Monarchica,

8. *Quae*

Catholica, nisi quod hæresis Janseniana, Vaticanis licet fulminibus toties percussa, totoque orbe reliquo exulare jussa, in Gallia asylum magno identidem molimine quatit, inventura haud dubiè, nisi Regis Christianissimi, totque virorum, purpurâ, insulis, togâ, sagoque, virtute item & doctrinâ omnigenâ conspicuorum zelus, & invicta constantia totis viribus obniteretur.

9. Quæ Gallia antiqua divisio?

Generatim dividebatur in Galliam Cisalpinam, & Transalpinam. Cisalpina complectebatur maximam Italiæ Borealis partem, ubi Insulæ agrum Mediolanensem, Ligures Genuensem, Taurini Pedemontium &c. incoluere, Gallia Transalpina in Comatam & Braccatam; Comata rursus in Belgicam, Celticam & Aquitanicam dispertiebatur. Gallia Belgica hodie pars est Belgii & Germaniæ. In hac Ubii circa Coloniam, Vangiones circa Wormatiam, Tribocci circa Argentoratum &c. confedèrè. Gallia Celtica agrum Lugdunensem, & Parisiensem, Britanniam, Normanniam &c. Aquitania verò Vasconiam, Occitaniam, Agrum Aurelianensem &c. complectebatur. Gallia Braccata sive Narbonensis Provincia propriè dictam, & Delphinatum &c. complexa, appellabatur Provincia Romanorum, quia hi inde initium fecèrè Gallia sub Imperium suum redigendæ.

Hispania & Lusitania. HISPANIA.

1. *Qui Hispania limites?*

A Septentrione Oceanum respicit Cantabrium; ab ortu æstivo montes Pyrenæos; à meridie & ortu hyberno mare Mediterraneum; ab occasu Lusitaniam & Oceanum Atlanticum.

2. *Qui præcipui Hispania fluvii?*

Iberus & Bætis, sive *Guadalquivir*. Tagus item Durus & Anas, sive *Quadiana*, qui tres etiam Lusitaniam rigant.

3. *Quæ Cæli soliquæ natura?*

Aer, in parvibus præcipuè Australibus præferendus interdium, noctu frigidiusculus, ac penetrantis cujusdam, stomachoque adversantis acrimoniæ. Unde hîc, pèrinde atque in Italiæ locis quibusdam, periculosum perhibent, apertis fenestris noctu somnum capere. Solum admodum fertile est, longè fertilius futurum, si diligentius excoleretur.

4. *Quæ Hispania divisio?*

Ex pluribus constat regnis ac Provinciis. In ipso ferè meditullio regna sunt Castellæ veteris ac novæ, cum regno Legionis: Gallæcia, Asturia & Biscaya, sive Cantabria versùs oram Oceani Septentrionalem ab occasu in ortum procurrunt. Montibus Pyrenæis adjacent Navarra, Aragonia. & Catalonia: mari verò Mediterraneo regna Valentia, Murcia, Granatæ & Andalusæ.

5. *Quæ Hispaniæ Metropolis?*

Madritum in Castella nova, ubi sedes regia.

6. *Qui genti huic mores?*

Hispani profundo reconditoque sunt ingenio, severiorum magis disciplinarum, quàm artium liberalium cultores; circumspecti, auctoritatis, gravitatis, secretique apprimè tenaces; quoque in deliberationibus & consultationibus tardiores, eò in rebus semel decretis sunt constantiores. Ac licèt à labore rusticano & opificiis ut plurimum abhorreant, virtutis tamen bellicæ, præsertim Caroli V. & Philippi II. temporibus eximia prorsus dedere specimina, laborum quorumvis patientissimi.

7. *Quæ regiminis forma?*

Monarchica.

8. *Quæ Religio?*

Nonnisi Catholica, quam cum Rex re & nomine *Catholicus*, tum rerum hæreticarum quæsitores ita sartam adhuc rectamque conservârunt, ut nulli hæreticorum sedem illic stabilem capere in hanc usque diem licuerit.

9. *Quæ antiqua Hispania divisio & appellatio.*

Hæc Hispania quoque ultima (quo nomine ab Italia *Hispania* simpliciter vocari solita, dicebatur) Iberia item & Celtiberia appellata, atque in Hispaniam citeriorem & ulteriorem divisa est. Ceterior, sive Tarraconensis, dimidiata erat Hispaniæ pars, quæ Romæ fuerat vicinior; *ulterior* verò Lusitaniam & Bæticam, ubi hodie Andal-

dalusia & Granata regna, complectebatur. Trans
cretum Herculeum Mauritania erat Tingitana,
Hispanica tunc ditiosis. In Celtiberia eminebat
urbs Numantia, post diutinam obsidionem à Sci-
pione tandem deleta.

LUSITANIA.

sive

PORTUGALLIA.

1. Qui Regni hujus termini?

A Septentrione & Oriente Hispania contermi-
na est: ab occasu & Meridie Oceano Atlantico
alluitur.

2. Qui fluvii?

Præcipuus est Tagus, ad cujus ostium urbs est
Ulyssip, Lusitania metropolis sedesque regia.

3. Quæ terræ indoles?

Solis calorem venti, à mari identidem spi-
rantes, mitigant; hinc Cœli temperie ac fertili-
tate Lusitania Hispaniam superat, vino, oleo, ar-
borum fructibus, pascuis, sale &c. dives.

4. Quæ regni divisio?

Complectitur Lusitaniam sive Portugalliam
proprie dictam, & Algarbiam.

5. Qui Lusitanorum mores?

Sunt frugales & ad rem suam attentii; libera-
les nihilominus erga egenos, Deoque dicatos ho-
mines; in templis exornandis piæ prodigi, religi-
one in Deum Deique Matrem nulli secundi; sci-
entis item, mercimoniis & armis clari,

6. *Quæ ibidem religio floret?*

Sola Catholica, perinde atque in Hispania.

7. *Quo nomine præci Romani regionem hanc appellabant?*

Pars hæc erat Hispaniæ *ulterioris*, Provincia Lusitanica nuncupata.

HUNGARIÆ REGNUM.

1. *Quis Hungariæ situs atque divisio?*

Ad Septentrionem montibus Carpatiis à Polonia; Silesia & Moravia sejungitur: ad ortum Transylvaniæ & Valachiæ; ad Austrum Sclavoniæ & Serviæ; ad occasum Austriæ & Styriæ contem-
min est; dividiturque in Superiorem & Transdanubianam Septentrionem versùs, & in inferiorem seu Cisdanubianam meridiem versùs: Buda Regni totius caput, regiaque olim sedes erat. Superioris Hungariæ metropolis est Posonium. Regnum porro illud, quod fortissimum Christianæ Reipublicæ contra Turcas propugnaculum semper fuerat, Domus Austriaca jure hæreditario possidet.

2. *Quod soli, incolarumque ingenium?*

Terra, licet rerum omnium copiâ ad delicias usque abundet; longè tamen uberiores ferret fruges, si diligentius excoleretur. Præ cæteris commendantur boves, vinum & aurum Hungaricum. Incolæ magnis sunt animis, audaces, intrepidi, ad bella gerenda prompti, libertati amantes &c.

3. *Quæ*

Jam inde à S. Stephani Regis pariter & Apostoli Hungariæ temporibus Religio Catholica semper floruit, donec Lutheri & Calvinii &c. sectatores noxia errorum suorum vizania hic quoque spargerent, dum inter Ferdinandū I. & Joannem Zapolya Reges pro regno decertaretur, sed posteaquam Regnum hoc universum jugo Turcico jam penitus est exemptum, spes pariter affulget, fore, ut Religio avita in antiquissimam suam possessionem postliminio restituatur. Plura habes Opusculo quarto.

C A P U T IX.

Octo minores Europæ partes.

§ I.

De quatuor minoribus partibus, seu Regionibus, Galliam inter & Imperium Germanicum interjectis, Belgio nempe, Lotharingia, Helvetia & Sahaudia.

B E L G I U M.

1. *Quis Regionis hujus Status?*

Hæc & urbium magnificentia, & frequentia pagorum, & negotiandi opportunitate, pluribusque aliis prærogativis, totius Europæ regio florentissima meritis censebatur, eo præsertim tempore, quo uni parebat Domino universa. At post
E
pluri-

plurimum Provinciarum ab Religione orthodoxa, Regesque Catholico defectionem, accedentibus insuper Gallorum irruptionibus & continuis propè belli calamitatibus de pristino illo splendore haud parum deperdidisse visa est.

2. *Quæ Belgii hodierni partitio?*

Dividitur in Belgium Austracum, Gallicum & Fœderatum, sive in Belgium Catholicum & Acatolicum.

3. *Quæ Belgii Catholici Provinciæ?*

Ex his Domus Austriaca possidet partem potissimam quatuor Ducatum Brabantæ, Limburgi, Geldriæ superioris & Luxemburgi, ac Flandriæ Comitatus: partem item Comitatus Hannoniæ & Comitatum Namurcensem, Marchionatum Antverpiensem, & Dominium Mechliniense. Gallicæ verò ditionis sunt Artesiæ Comitatus cum parte Brabantæ, Flandriæ, Hannoniæ, & Luxemburgi.

4. *Quæ fœderati seu Acatolici Belgii Provinciæ?*

Hæ septem, quæ vulgò *Hollandia* appellari solent, nempe duo Comitatus, Hollandiæ & Zelandiæ: quatuor Dominia, Frisiense, Groningenense, Transisalatum & Ultrajestense, cum Geldriæ inferiore, quò Zutphanæ quoque Comitatu pertinet.

5. *Qui Belgarum mores?*

Gallo-Belgæ Gallis uti lingvâ habentque, ita & moribus propius accedunt. Flandro-Belgæ verò, à Flandria, nobilissima Belgii Provincia appellatur.

bellati. Germanis magis sunt moribus, utpote
sinceri, candidi, perhumani, gnavi, industrii, fru-
gales, labori à teneris assueti, ingeniosi, & ad o-
mnes scientias & artes idonei non minùs quàm
expediti. Præcipuam tamen operam dant faci-
endæ mercaturæ, cum ob maris viciniam, tum
ob majoris fluminû alveorûq; facilitiorû frequetiã.

6. Quæ Belgii urbes præcipuæ?

In Brabantia Bruxellæ, Lovanium, Antverpis,
Mechlinia &c. in Flandriã Gandavum, Bruga, O-
stenda, Ipræ, Novoportus, Tornacum, Menens &c.
In Hannonia Montes, Athum &c. Limburgum
item, Luxemburgum, Chiniaum, Namurcum,
Caroloregium, Ruremunda &c. quæ pluresque a-
liæ urbes oronino insignes Austriacæ Domui sunt
subjectæ. Galli porro Atrebatum, Cameracum,
Duacum, Gravelinam, Iasulas &c. Batavi verò
Amsterdamum, Roterodanum &c. occuparunt

LOTHARINGIA.

Quæ, qualisque hæc Regio?

Regni Austrasiæ pars olim erat. Hodie in ge-
minos Ducatus, Lotharingiæ nempe pressius sum-
ptæ, & Ducatum Barensem dividitur, estque ma-
gnorum Heroum patria. Et quamvis montosa
sit ac saltuosa, frumento tamen, vino, & pecori-
bus &c. abundat. Urbs Princeps est Nancejum,
Ducis sedes. Incolæ Gallicè ut plurimum lo-
quuntur. Ad Lotharingiam quoque pertinebant
etiam nobilissimi Episcopatus Metensis, Tullensis,

& Virodunensis, quæ Galliarum Rex Henricus II. anno 1152 ab Imperio Germanico avulsit, Jurisdictione tamen Ecclesiastica penes Archiepiscopum & Electorem Trevirensē in hanc usque diem remanente. Hic Ducatus Lotharingæ & Bari seculo 18 cecidit Imperio Gallorū, atq; Stanislaus Leszczyński Regi Poloniarum cepit parere.

HELVETIA.

1. *Quæ regionis hujus natura & constitutio?*

Tota ferè montibus veluti nativis propugnaculis obvallatur, ac in tredecim territoria, seu *Cantones* distinguitur, è quibus Lucerna, Uri, Svitia, Subsylvania sive Underwaldia, Tugium, Friburgum. Solodorum cum parte Glaronæ, & Abbatiscellæ, cum Valesia item universa, pluribusque aliis urbibus ac locis foederatis in avita semper religione perstitere immobiles: Tigurum verò, Berna, Basilea, & Schaphusia cum parte Glaronensium & Abbatiscellanorum &c Zwinglium, infamem illum fidei orthodoxæ desertorem ac Transfugam secutæ, priscæ progenitorum suorum religione abjuratâ, novitiæ sectæ adhæsere.

2. *Quæ terre & incolarum indoles?*

Terra lætis undique pascuis viret; unde incolæ ex pecuaria permagnum capiunt quæstum. Quantus porrò Helvetiorum orthodoxorum in fide Catholica, Christi que Vicario defendendo jam olim fervor fuerit & constantia, inde patet, quod Julius II anno 1512. Helvetios Pontificia dignitate Propugnatores & Defensores; ac Leo X. ann. 1515.

Ecclesia Defensores appellare non dubitaverit. Helvetiorum quoque fidelitas, sinceritas, temperantia, industriola sedulitas, ac virtus præsertim bellica passim celebratur ab Historicis. Regimen alicubi Aristocraticum, alibi Democraticum est.

S A B A U D I A.

Quid de hac generatim dicendum ?

Sabaudia Ducatui ab Astro Pedemontium à Septentrione lacus Lemanus, ab occasu Gallia, ab ortu Valesia est contermina. Aura ob crebros montes, perpetua rigentes glacie, frigidior est; regio tamen populosa, nec infœcunda. Incolas admodum industrii sunt & laboriosi. Monticola relicto passim solo patrio. Æginæis mercibus distrahendis regionatim lucellum quærunt.

§ II.

Quatuor reliquæ Europæ partes, Polonia inter & Turciam Europæam, nempe, Transylvania, Valachia, Moldavia, & Tartaria minor.

T R A N S Y L V A N I A.

Quid de Principatu hoc sive olim commemorandum.

Hungariæ jam olim adjuncta erat, dein propriis parvis Principibus. Nunc annis amplius, triaginta Domui subest Austriacæ. Terra, utut montibus, sylvisque impedita, frugum tamen feracissima

lima est, cūque vicina Valachia & Moldavia olim *Dacia* vocabatur. Incolæ in tres potissimum classes distribuuntur, in Ungaros nempe, Sículos sive *Siculicales*, & Germanos origine Saxones, quos inter plures aliæ nationes, scilicetque diversæ degunt.

VALACHIA & MOLDAVIA.

*Quid de geminis hisce Principatibus cur-
sim dicendum?*

Utraque hæc regio suos habet Principes (Hospodares vocant) Sultano vestigales. Terra, monti licet ac sylvestris, frumento tamen, vino. c. quis generosis, armentis & pecore abundat. Incolarum plerique Græcorum schismaticorum exoribus impliciti, aut pecuariam faciunt, aut agriculturæ dant operam, cætera bellicosi, rerum novandarum cupidi, dubiæ sublestitæque fidei.

TARTARIA MINOR.

1. Quæ hæc Regio?

Olim Chersonesus Taurica, hodie Tartaria Crimæa & Præcopensis dicitur, quam Scythæ primū, dein Tartari, ex Asia profecti, tenuere. Principem seu *Chanum* suum, qui ex *Kirai* semper familia est, ipsi quidem eligunt; sed rata omnium hamenda à Sultano electio. Ea poro lege Turcis sunt subiecti, ut Sultanum vel Vezirum, à bella proficiscentem, cum delecta militum comitari cogantur, non alio numerato stipendio, nisi quod ex præda sibi vindicant.

2. *Quis Tartarorum genius?*

Domos plerique non incolunt, sed parva construunt tuguria, in acumen fastigiata, quæ carris imposita cum uxoribus, liberis & pecoribus secum quo lubet, circumferunt, & obviis quibusque absumptis, aliò commigrant, gens hominum barbara, belliosa & rapto vivere affueta.

C A P U T X.

Mappa Geographica Asiæ.

1. *Quis Asia situs?*

Nobis Europæis ad Orientem, partemque potissimam sub zona temperata Boreali sita est, atque à Septentrione Oriente & Meridie vastissimo cingitur Oceano; Occasum versùs mari rubro ab Africa, mari verò Mediterraneo & Ponto Euxino &c. ab Europa secernitur.

2. *Quæ Cali affectio?*

Aura ad Septentriones perfrigida, in medio temperata, Austrum versùs præservida est.

3. *Quæ terra indoles?*

Septentrionem versùs, ubi Tartaria magna sita, terra vasta & horrida, magnamque partem nobis incognita est. Regiones verò mediterraneæ uti Persia, India, China, &c. serico, aromatis, fructibus, gemmis, margaritis, auro argentoque abundans.

4. *Qui Asiaticorum genius?*

Variis pro vario regionum situ. Nam zona

torridæ sceolæ Africanis similiore sunt, hoc est, inconstantes, vehementes, vafri & astuti &c. languidiores contra ac hebetiores, qui ad Boream recedunt. Quibus verò mitius clima obtigit, hi mitiore pariter sunt indole; molles tamen ut plurimum, delicati & voluptatibus dediti, præsertim postquam orthodoxa religio, optima, ut alias monuimus, morum magistra, inde exulare cœpit.

5. *Quæ igitur ibidem religio?*

Superstitio Mahometana instar luis epidemicæ totam fermè Asiam infecit. Sunt tamen ibi & Ethnici & Judæi, & Christiani non pauci: qui postremi in varias iterum sectas abère.

6. *Quæ Asia præ reliquis mundi partibus prærogativa?*

1. Hic prima generis humani incunabula, nostrorumque progenitorum & Patriarcharum patria, ex qua deductæ in omnem terrarum orbem coloniæ. 2. Hic tres illæ Monarchiæ longè potentissimæ, Assyriorum, Persarum & Græcorum floruerunt. 3. Hic artes pleræque omnes scientiarum inventæ. 4. Hic Theatrum erat, ubi ludens in orbe terrarum Dei Sapientia tot tamque admiranda mundo dedit spectacula. 5. Hic terra illa divinitus promissa, lacte & melle fluens, ubi ipse Dei Filius natus & educatus annosque amplius triginta cum hominibus versatus est. 6. Inde orta Deipara, cœli terræque Regina, Propetia sanctissimi, Christi Apostoli, primi illi legis Evangelicæ ac Fidei orthodoxæ præcones & Doctores.

7. Hic

7. Hic Ecclesiæ novalis Christi que vinea, divinis manibus plantata. Dei Hominis sudore ac sanguine, Martyrumque cruore irrigata, lætissimè floruit, primitiasque tulit cœlo acceptissimas, propagines inde suas ac germina emissura per orbem universum &c.

7. *Quæ Asia divisio?*

Olim in Asiam majorem & minorem, hodie rectius diviseris in Imperium Turcicum, Persicum, Mogolicum, Tartaricum & Sinicum, atque Insulas Asiaticas.

8. *Qui potentissimi Asia Monarcha?*

Turcarum Imperator, Rex Persarum, Magnus Mogol, & Imperator Sinensis, cui magna quodâ Tartariæ majoris pars subjecta est.

§ I.

Turcia Asiatica.

Quasnam complectitur Provincias?

Sex: Anatoliam, Syriam, Arabiam, Georgiam, Armeniam, & Diarbechiam. Tres priores cis, posteriores trans Euphratem sitæ sunt.

I. ANATOLIA.

i. *Quod regioni huic nomen? Quis situs?*

Hæc, quodd Europæis ad Orientem posita sit, à Græcis Anatolia ab *Oriens*, ab Italis *Lenante*, ab antiquis Romanis, Asia minor dicta, Peninsulæ instar, à Septentrione Ponto Euxino, Euphrate ab Oriente, à Meridie mari Mediterraneo, sive

Ly-

Lycio & Pamphilio, ab Occidente Archipelago, Hellesponto, Propontide & Bosphoro Thracio terminatur.

2. *Quæ terra indolens?*

Regio hæc & Cœli clementia, & soli ubertate, & urbium frequentia, & victoris, quas tum Græci à Persis, tum Romani à Mithridate aliisque reportarunt, longè clarissima, hodie à barbaris neglecta, peneque deserta jacet.

3. *Quæ divisio?*

Turcæ hodie dividunt in 4. Provincias, nempe 1. in *Anatoliam* propriè dictam, quæ occidentem & mare Egæum versùs olim Bithyniam, Paphlagoniam, Mysiam, Phrygiam, Lydiam, Eoliam, Joniam, Cariam, partemque Galatiæ complectebatur. 2. In *Amasiam*, Septentrionem Pontumq; Euxinum versùs, ubi olim regnum Ponti & Capadociæ cum parte Galatiæ. 3. In *Caramaniam*, versùs Austrum & mare Mediterraneum, ubi aliàs Lycia, Pamphylia, & Cilicia &c. 4. In *Aladuliam*, versùs Orientem & flumen Euphratem, quæ Armeniam minorem antiquam continet. Huc quoque pertinent Insulæ Cyprus, Rhodus &c.

4. *Quæ celebriores hic olim urbes numerabantur.*

In Bithynia Nicæa, Chalcedon &c. in Jonia Ephesus, Smyrna &c. in Cilicia Tarsus: in Lydia Thyatira: in Phrygia minore Troja urbs longè decantatissima: ad Hellespontum five fretum Callipolitanum Abydos, eque regione Sestos, arces munitissimæ, quas vulgo *Dardanellas majores* vocant,

cant; nam Dardanellæ minores in Græcia ad fauces sinus Corinthiaci utrumq; litus communiant.

II. SYRIA.

1. *Quid de hac memorandum?*

Syriam sive Soriam Turcæ dividunt in tres Provincias sive Præfecturas, Alepensem, Tripolitānam & Damascenam, quarum singulæ à Bassa, sive Præfecto Turcico administrantur. Alepensis continet Syriæ antiquæ partem Borealem, cujus caput Alepum, urbs ampla & commerciis florantissima. Tripolitana partem Phœniciz & Cælesyriæ complectitur. Urbs princeps est Tripolis ad mare Mediterraneum, ubi portus per commodus. Damascenæ Præfecturæ caput est Damascus celebre emporium ad Libani montis radices. Ad Præfecturam hanc pertinet Palæstina, cujus, uti & Syriæ solum longè fertilissimum meliorem possim culturam desiderat, idque vel ob Turcarum avaritiam, vel incolarum desidiam.

2. *Ubinam Pentapolis, ac mare mortuum?*

Pentapolis regio olim amœnissima Palæstinam inter & Arabiam, à quinque urbibus, Sodoma, Gomorra, Adama, Seboim, & Segor appellata, deflagrationis illius horrendæ reliquias longè tristissimas hodieque ostentat; universus quippe terræ illius tractus aspectu horrendus ac summe sterilis; poma profert in speciem pulcherrima, sed quæ manibus contrectata, in cineres abeunt. Ibi-
dem lacus est, continuum fumum & sulphur,
quasi

quasi reliquias funesti illius incendii exhalans, à bitumine, Asphaltites dictus, tetri omnino ac pestilentis odoris; unde nec pisces ibi, nec sueta aquis volucres. Vocatur & *Mare Mortuum*, cum quod odor ejus gravissimus omnibus vitâ præditis, adversetur, tum quod ob lentum ac spissum bitumen nec aurâ, nec ventis moveri unquam possit.

3. *Quid porro de Palæstina seu terra sancta memorandum restat?*

Hæc à Chananæis primum, hisque Dei monitu exterminatis, à populo Israëlítico incolebatur. Terminus ejus à Septentrione mons Libanus, ab occasu mare Syriacum (quod & Sidonium & Phœnicium dicitur) à Meridie Arabia petraea, ab ortu Arabia deserta. Quadrariam dividebatur 1. in Judæam, 2. in Samariam, 3. in Galilæam. 4. in Peræam. In Judæa tribus Juda, Benjamin, Simeon & Dan: in Galilæa Aser, Nephthali, Zabulon & Issachar: in Samaria Ephraim cum dimidia tribu Manasse: in Peræa trans Jordanem, ubi & Iturea & Trachonitidis regio, Ruben & Gad cum reliqua Manassis tribu confedere. Terra sanctæ metropolis, regnique olim Judaici sedes erat Hierosolyma, toto terrarum orbe nominatissima, hodie solo ferè nomine & Christi sepulchro celebris.

III. A R A B I A.

1. *Quid de regione hac paucis dicendum?*
Arabia triplex est, petraea, deserta & felix, ubi
varii

varii Principes (Emiros vocant) dominantur, quorum plerique Turcis, cæteri Persis sunt vassales. Per Arabiam petream, majori ex parte sterilem, arenosam ac sole torridam, populus Iræniticus, Moyse ductore, ex Ægypto in Palaestinam longo viarum circuitu est profectus. Mons ibi Sinai & Horeb, uterque Dei cum Moyse alloquio insignis. Arabia deserta, Judæis Cedar, maximæque partem plana est: at sterilis pariter & arenosa, deoque *deserta*. Arabia felix, ubi regnum Saba fuisse traditur. auro, gemmis, balsamo, thure, nyrtha, aromatis & fabis, vulgo Caffæ abundat. Inter urbes præcipuas est Mecha, Machometis patria, & Medina, ubi Pseudoprophetæ tumulus. Urbs utraque summa Machometanorum, catervatim illuc confluentium superstitione frequentatur.

2. *Quis Arabum genus, quæve calis affectio?*

Calor ibi maximus; quem tamen rores maturi nonnihil mitigant: hinc itinera noctui peraguntur. Incolæ cum armentorum gregibus paucua vagi pererrant, & Scytharum more habitant sub tentoriis, quoad pabulum suppetit; quo assumpto aliò commigrant, latrociniiisque finitimos infestant. Qui urbes incolunt, paulò humaniores sunt, mercaturæ ut plurimum dediti, Machometis tamen erroribus omnes impliciti.

IV. GEORGIA.

Ubinam sita hæc regio?

Pontum Euxinum, & Mare Caspium interjacet,
inque

inque plures distriuntur Provincias, quas inter Georgia propriè dicta sive Gurgistan. ubi olim Iberia : Colchis item Argonautarum expeditione celebris, quæ Mengrelia hodie vocatur, atq; in tres iterum dividitur Principatus. Terra, frugifera aliquin, parùm excolitur, ac partim Turcis, partim Persis vètigalis est. Religio Christiana quidem, sed erroribus plurimis inquinata.

V. ARMENIA sive TURCOMANIA

Quanam hac Regio?

Potissimam Armeniæ majoris partem complectitur. Hic eminet mons Ararat, in cujus præalto vertice Arca Nôë; cessante terrarum eluvione consedisse perhibetur. Multi quoque in Armenia hac superiunt Catholici; quos tamen hæretici, Eutychiani potissimum & Monothelici, Machometani item & Hebræi junctis viribus omnino exterminare nituntur.

VI. DIARBECHIA.

Quæ hodie Regionis hujus facies?

Veteris Assyriæ partem, Mesopotamiam, Babyloniam & Chaldæam complectitur, regio olim amœnissima & deliciis plena; hodie tamen cum ob colonorum socordiam, tum ob continuas Arabum grassationes horrida & inculta, uti regio

nes pleraque omnes Turcico imperio subjecta. In tractu paritè illo, ubi Euphrates & Tigris conflunt, Paradisus fuisse traditur; cujus tamen, uti & veteris Babelonis, Ninives, Edessa, Ur, Haran, turris Babel &c. vix rudera extant.

§. II.

Reliquæ Asiæ partes.

P E R S I A.

1. *Qui Regni hujus termini?*

Ad ortum Indus, ad occasum Tigris amnis, ad boream mare Caspium & fluvius Oxus, ad Austrum Oceanus Indicus & sinus Persicus.

2. *Quæ divisio?*

Quinque olim partes præcipuas complectebatur, nempe 1. Ariam ad Ortum sive Indiam versus, 2. Sogdianam maximè ad Septentrionem versus Scythiam, 3. Parthiam itidem ad Septentrionem juxta mare Caspium, 4. Media ad Occasum versus Armeniam & Assyriam, 5. Persidem ad Austrum versus sinum Persicum, ad cuius fauces Armuzia urbs quondam munitissima cum portu insigni, Lusitanici tunc Juris sita erat, quæ tamen, uti & plura alia anno 1622. Anglorum, Machometanis magis, quàm Catholicis faventium, consilio & operâ Lusitanis fuit crepta, & Christiani nominis est hostibus tradita. Summam Provinciæ erant septendecim, quibus omnibus nova pridem nomina fuere imposita. Urbes

præ-

præcipue fuere Perſopolis, ab Alexandro Magno ſcorti hortatu in cineres redacta, Ecbatana Perſiæ Regum ſedes æſtiva, & Suſa ſedes hyberna. Hodierni regni Perſici metropolis ſedesque regia eſt Aſpahanum.

3. *Quod ſoli & incolarum ingenium?*

Fluvii in regno hoc ampliffimo perpauca, iiq; in plures deducti rivos, ad agros nimio ſolis æſtu torridos & exſuccos humectandos. Provinciæ Boreales temperatiores ſunt ac fertiliores; Australes contrà præfervidæ; quædam etiam deſertæ. arenosæ, ac ſteriles. Incolæ mercaturæ potiſſimum ſe dedunt, longèque erga externos humaniores ſunt, quàm Turcæ. Ab his tamen ob diverſam Alcorani, in cujus verba utrique jurant expoſitione plurimum diſcrepant, acerbis- que idcirco odiis ſe mutuò proſequentur.

I N D I A.

1. *Que India diviſio?*

India à ſumine Iado nomen trahens, quadri- fariam dividi poteſt. 1. in Indiam Indum inter & Gangem Septentrionem verſus, ubi magni Mo- golis Imperium, de quo in Opusculo IV. memi- nimus. 2. in Peninſulam intra Gangem Ortum verſus. 4. in Indiam Inſulanam.

2. *Quid de Peninſula intra Gangem me- morandum?*

Peninſula hæc plurima complectitur regne; i- quibus Luſitani ante annos ampliùs ducento urbes

urbes locaque alia non pauca Ecclesiæ Christi, Regisque Lusitanici imperio subdidere. At posteaquam Batavi longò post tempore Lusitanos pluribus in locis antiqua sua possessione exturbârunt, non Lusitanicæ solum, sed Christianæ quoque res in Oriente plurimum accisæ fuerunt: Goa tamen, Archiepiscopi & Proregis sedes, sex munitissimis castellis portuque insigni instructa, in Lusitanorum adhuc potestate est, ubi & S. Francisci Xaverii Indiarum Apostoli sanctitate & miraculis toto terrarum orbe celebratissimi corpus ab anno 1552. in hanc usque diem incorruptum visitur, trecentis lampadibus ad ejus tumultum jugiter ardentibus.

3. Quæ regna nominatiora Peninsula intra Gangem complectitur?

1. Ad Septentrionem Regnum Avæ & Peguanû,
2. ad Austrum Siamum & Malacam, olim *Auream Chersonesum* dictam, 3. ad Ortû Tunchinum & Cochinchinam cum pluribus aliis regnis.

4. Quæ insulæ celebriores in Oceano Indico?

1, Maldivæ infra oram Malabariam longo tractu ab Aquilone in Austrum porrectæ, & in tredecim series distinctæ, 2. Ceylanus è regione oræ Persiciæ & Coromandelici Lusitanici primùm juris, dein à Batavis occupata. 3. Sumatra, Borneum ex Asiæ intulis maxima, & Java infra Peninsulam extra Gangem. 4. Molucæ in magnas & parvas divisæ. 5. Philippinæ Sinam inter & Molucas, & Mariæ Annæ inter Oceanum Orientalem

Iem & mare Pacificum, quærum illæ à Philippo II. Rege, istæ à Maria Anna Regina Hispaniæ nomen duxêre. His adjungimus insulas Japonicas, quæ ultra Sinam Orientem versùs porrectæ uni subsunt Monarchæ.

5. Quæ India fertilitas?

Saccharo, oryzâ, gossipio, serico, aromatis omnium generis; margaritis item gemmisque pretiosissimis, auro & argento &c. obundat. Sed vix aliquam gentium plantam, arboremve æquè utilem reparias atque illam, quæ nuces (cocos vocant) humani prope capitis magnitudine passim profert: namque & cibum, & potum, & vestitum, & quidquid ferè ad suppellectilem vel nauticam, vel domesticam necessarium est, sola suppeditat.

6. Quid verò de religione dicendum restat?

Jam inde à magni Indiarum Apostoli Xaverii adventu homines illic innumeri ab Etrichna & Machometana superstitione ad veri Numinis cultum fuere adducti. At postquam hæretici Europæi in has quoque terras, quo Catholici dudum antè immensis sapè sumptibus, laboribus, periculisque aditum sibi aperuere, pedem intrulerunt, vera inde religio, fides, pietas &c. passim abire in exilium compulsæ est irreparabili totius millium animarum exitio. In Japonia certè re Christiana tantopere floruit, ut primitivam illarum Ecclesiam in extremum hunc orbis angulum commigrasse crederes. Verùm Hollandi fasti suis criminationibus, calumniis, obrectationibus

Japo-

Japonum Monarcham eò tandem impulere, ut multis Christianorum millibus inhumanissime trucidatis, & Christum; & ipsum aded nomen *Christiani* Japoniâ universâ proscripserit. Solis Hollandis, ignote qui non *Christianos*, sed *Hollandos* se esse palàm disertèque profitentur, aditus in regnum hoc, quò per calcatum pergunt Christum, est concessus.

TARTARIA MAGNA.

Quid de hac memorandum ?

Amplissima hæc Asiæ pars ad Occalum Moscoviâ & mari Caspio. ad Austrum Persiâ, Indiâ & Sinâ, ad Ortum & Septentrionem, mari Tartarico terminatur, dividiturque in partes plures vix nomine Europæis notas. Hic vetus illa Scythia citerior, sive intra Imaum, & ulterior sive extra Imaum montem, Serica item, populique Seres fuisse perhibentur. Tartari moribus sunt effemis, incultis & barbaris. Carves equorum & camelorum semicrudas cum lacte equino inter gulæ lautitias numerant.

S I N A.

Quinam Imperii hujus termini ?

Ab Oriente & meridie Oceanus Orientalis, qui & Sinæosus à Sinis dictus; ab Occatu Indiâ; à Septentrione Tartaria magna, à qua muro illo, ad quingentas ferè leucas porrecto, sejungitur;

Regio hæc tum rebus cæteris, tum præcipuè serico tantopere abundat, ut hoc plerique omnes vestiri soleant. Herba *Thea*, & vasa fictilia, quæ *porcelana* vocant, ex Sinis allata, præ cæteris commendantur. Potentissimi vastissimique hujus Imperii metropolis ac sedes regia Pechinum est, qua ampliorem frequentioremq; ubem Orbis non habet.

C A P U T XL

Mappa Geographica Africae.

1. *Quis Africa situs?*

Maxima hæc orbis terrarum Peninsula exiguo isthmo Asiae conjungitur, atque ad Septentrionem mari mediterraneo, ad Ortum Erythræo & Indico, ad Occidentem & Austrum Oceano Atlantico & Æthiopico cingitur. Figura ejus in mappa Geographica accedit ac cordis similitudinem, cujus pars superior zonæ temperatæ Boreali, meditullium zonæ torridæ, pars inferior zonæ temperatæ Australi subjacet.

2. *Quæ præcipua Africae flumina?*

1. Nilus, qui à Meridie in Septentrionem per Abyssiniam, Nubiam & Ægyptum procurrens mare subit Mediterraneum. 2. Niger, qui ab Ortum Occasum versùs Nigritiam bifariam tecans, in mare Atlanticum pluribus ostiis irrumpit.

3. *Quæ Africa magnitudo?*

Si terræ spatium metiare, triplo ferè major est Europâ; at si habitatorum numerum supputes,

du.

duplo fortè minor censei poterit. Nam vastissima illic terrarum spatia aut inculta jacent, aut arenis sterilibus obducuntur, aut nimio solis aestu torrentur, aut multiplici animalium noxiorum genere infestantur. Alicubi tamen, in locis præsertim maritimis & ubi irrigua sunt flumina, mira soli fertilitas: ut proinde quidquid Africa sive boni, sive mali producit, *prodigiosum* dici possit.

4. *Quæ Afrorum indoles & Religio?*

Quamdiu religio vera, quæ efferas etiam atque indomitas gentes manifestat, atque ad omnem humanitatem informat, in Africa floruit, alia prorsus vitæ morumque disciplina & cultura viguit. At postquam & hæretica impietas & Machometana superstitio animos inficere cœpit & corrumpere, mox ad ingenium Afri pristinamque rediêre barbariem. Hodie Machometani in Barbaria præcipuè & Ægypto, in Abassia &c. Christiani, alibi etiam idolorum degunt cultores. Ii porro, qui Ægyptum, Barbariam, locaque finitima incolunt, albo, seu potius subflavo; reliqui nigro sunt colore.

5. *Quinam in Africa rerum potiuntur?*

1. Turcarum Imperator, cui Ægyptus pareret potissimaque Barbariæ pars vestigalis & obnoxia est. 2. Rex Fessæ & Marochii. 3. Abassia sive Abyssiniæ Imperator. 4. Imperator Monomotapa.

6. *Quæ Africa divisio?*

Nos in superiorem sive Borealem, & inferiorem sive Australem dividimus. Alii aliter partuntur.

§ I.

Superior Africæ pars.

1. *Quot regiones hæc complectitur?*

Sex: 1. Barbariam, 2. Ægyptum, 3. Biledulgeridiam, 4. Zaaram sive desertum, 5. Nigritiam, 6. Guineam.

2. *Ubinam Barbaria sita est?*

Partem potissimam mari Mediterraneo circumjacet è regione Europæ. Regnum Fessanum & Marmæanum. ubi olim Mauritania Tingitana erat, juxta Oceanum Atlanticum, versùs fretum Herculeum porrigitur. Inde tres sequuntur Regionæ, Algeriana, Tunnetana, & Tripolitana. famosa piratarum receptacula. In tractu Algeriano cum Numidia, & in hac urbes Hippon (hodie *Bona*) & Tagaste erant, illa Episcopatu, hæc natalibus S. Augustini clara. Haud procul urbe Tureto Carthago stetit, urbs quondam nominatissima Romæque æmula, cujus tamen nonnisi rudera quædam exstant. Extrema Barbariæ pars, Ægyptum versùs, est Barcaea regio, ubi olim Lybia exterior, Cyrenaica & Marmarica.

3. *Quid de Ægypto memoratu dignum occurrit?*

Ægyptus dividitur in inferiorem, mediam & supe-

superiorem, quæ hodie *Said*, olim Thebais dicta est, tot Virorum Sanctissimorum nutr. x. Ac licet terra pluviis rarò aut nunquam irrigetur; annua tamen inundatione Nilî, qui sub æstivum solititium intumescere incipit, mirum quantum fecundatur. Regionis caput Cairus est, urbs totius Africæ amplissima. Inde haud procul absunt Pyramides miræ altitudinis. Alexandria portò, ob Alexandro M. ad oram maris Mediterrancî exædificata, de pristino illo splendore plurimum deperdidit. Videbatur inde turris Pharos, mundi miraculum.

4. *Quid de Biledulgeridia, Zaara, Nigritia & Gænea memorandum?*

1. Biledulgeridia à dactylis, quibus abundat, nomen tragens, Barbariæ contermina est, longissimoque tractu ab Ægypti confinibus ad Oceanum Atlanticum protenditur. 2. Zæara, ubi olim Lybia interior, leones, tigrides, struthiones, variaque monstra alit, quibus homines indigenæ haud multum absimiles. 3. Nigritiam Niger amnis peinde ac Nilus Ægyptum inundare dicitur, ac fecundare. Incolæ Hispanis ac Lusitanis plurima vendunt mancipia, quæ deinde in Americam transvecta, multis magnisque laboribus exercentur. 4. Guinea auro, ebore, rebusque aliis abundat; quo circa ab Europæis plurimum frequentatur, præsertim ab Anglis, Batavis, Danis & Brandenburgis, qui littoribus illis, Oræ præsertim *Auræ*, ob aureas arenas sic nuncupatæ, plures arces munitissimas impolere.

§ II.

Pars Africæ Inferior sive Æthiopia.

1. *Quot, qualesque regiones hac continet?*

Itidem sex, nempe Nubiam, Abyssiniam & Zaanguebariam. quæ olim Æthiopia superior seu interior appellabantur: regna item Congi & Monomotapæ cum Cafreria, quæ Æthiopia inferior seu exterior nuncupabantur.

2. *Quid de his omnibus summam dicendum?*

1. Nubia infra Ægyptum sita, rigatur Nilo & Nubiâ amne, alitque camelos optimos. 3. Abyssinia sive Æthiopia propriè dicta, Abyssinorum Imperatori paret; multæ tamen provinciæ ab Imperio hoc, olim amplissimo, fuere avulsæ. 3. Zaanguebaria Regio perampla, à Cafreria per longum tractum littoralem versus mare Arabicum protensa Lusitani Mosambicum, pluraque alia loca obtinent. 4. Regnum Congi, quod fluvius Zairus cum aliis amnibus minoribus rigat fecundatque. 5. Monopotapæ Imperium amplissimum, auri argentique ferax. 6. Cafreria, postrema Africæ pars ab Oriente, Meridie & Occidente Æthiopico undique Oceano cingitur, ubi promontorium bonæ spei maxime ad Austrum procurrens.

§ III.

Africæ Insulæ.

Quæ celebriores Africæ Insulæ?

1. Canariæ sive fortunatæ, in Oceano Atlantico Hispaniæ

Hispaniæ Regi subjectæ, quas inter eminet Teneriffa, ubi Picus omnium utajunt, montium altissimus. 2. Hesperides sive promontorii viridis, quæ & Gorgones sive Gorgades dictæ, itidem in Oceano Atlantico è regione promontorii viridis in Nigritia. Subsunt Regi Lusitaniæ. 3. Madagascaria sive S. Laurentii in Oceano Æthiopico.

Est ex præcipuis totius orbis Insulis 4. Melita in mari Mediterraneo Siciliam inter & Tripolim, fertilissimum Italiæ adversus Turcas & Mauros piratas propugnaculum. Hanc Carolus V. ann. 1530 Equitibus Melitenfibus cessit.

C A P U T XII.

Mappa Geographica Americæ.

1. *Quanam sub Zona sita est America?*

Sub Terridâ, & duabus temperatis.

2. *Quis ejusdem situs?*

Ad Aquilonem Oceano Glaciali, ad Ortum Atlantico, ad Occasum Pacifico, ad Austrum fretto & mari Magellanico cingitur. Nobis Europæis ad Occidentem sita est: unde & India Occidentalis appellatur.

3. *Quanam præcipui Americæ fluvii?*

1. Canada, sive fluvius S. Laurenti. 2. Fluvius Amazonum. 3. Fluvius Argenteus. 4. Fluvius Grandis.

4. *Ecquod terre ejus incolarum ingenium?*

Terra pro vario situ cœlique positu alicubi rerum omnium feracissima, sterilis alibi & infecunda

cunda est. Incolæ, tamen si ad res proprio Marte & arte inveniendas minus sint prompti & expediti; aliorum tamen opera artificiosissima eximulim nōrunt imitari. Antè Europæorum in has terras adventum vivebant ferarum ritu: at nunc iis in locis, quæ Catholici *Missionarii* lustrarunt, informaruntque, vitam ducunt admodum honestam.

5. *Quæ ibidem Religio?*

Olim mera hîc erat barbaries, summa rerum omnium ignoratio, & immensum foetissimarum superstitionum chaos. At postquam Hispaniæ, Galliæ & Lusitaniæ Reges religiosissimi, provincias illas, rebus detestatis, & Ecclesiæ Christi imprimis, & suo subditæ imperio, Religio ubique Catholica florat, majorque in dies capit incrementa. Atque hinc agnoscere licet miram DEI, Ecclesiam suam nunquam deserentis, providentiam: quippe jam inde à tempore illo, quo apostatarum omnium coryphæas Lucifer *in lateribus Aquilonis* sive extremo Europæ angulo per Lutherum aliosque *emissarios* veræ Fidei lumen omnino exinctum ibat, Deus in Asia, Africa & America ad extremum nempe Orientem, Meridiem & Occidentem per tot *Missionarios*, virosque Apostolicos multas hominum myriades puri sincerique Evangelii lucē collustravit.

6. *Quæ America divisio?*

Dividitur generatim in duas prægrandes *Petnulas*, tenui isthmo Panamam inter & Portum Pul.

Pulchrum connexas. Quæ ad Boream procurrit America Septentrionalis sive Mexicana; quæ verò ad Austrum porrigitur, America Australis sive Peruana appellatur.

§ I.

America Borealis.

1. Quasnam regiones complectitur?

1. Canadæ sive novam Franciam, quæ Gallorum est. 2. Virginiam, quæ Anglorum. 3. Floridam, Novum Mexicum & Novam Hispaniam sive regnum Mexicanum, quæ Hispanorum sunt, & duabus prioribus fertilitate, divitiis &c. longè præstant.

2. Quæ Insulæ Americæ Borealis?

1. Europæ maximè vicinæ sunt Azores, quæ & Insulæ accipitrum ob horum copiam, & Flandriæ, quod à Flandris inventæ sunt, appellantur. Subsunt Regi Lusitanæ, & ab aliis inter Africæ insulas numerantur. 2. Insulæ Lucaja. 3. Antillæ majores & minores. Harum pleræque sunt admodum frugiferae, & partim Hispanis, partim Gallis, Anglis & Batavis &c. subjectæ. 4. Californiam, tractu longissimo propè novum Mexicum à Borea in Austrum porrectum, nonnulli Peninsulam esse perhibent.

§ II.

America Australis.

1. Quæ ejusdem regiones præcipuæ?

1. Terra Firma sive Castellæ Aurea, 2. Paragvaya.

quaya five Paraquaria, 3 Terra Magellanica, 4. Chile, & 5. Perua five regnum Peruanum, Hispania sunt ditionis; 6. Braililia verò Lusitanicæ.

2. *Quenam has inter regiones principatū tenent?*

Regnum Peruanum rebus omnibus affluens, plurimisq; & auri & argenti fodinis dives in monte præfertim Potosio, ubi venæ argenti inexhaustæ.

C A P U T XIII.

De Regionibus incognitis.

1. *Quot sunt hujusmodi regiones?*

1. Arcticæ five Boreales, quæ Polo Arctico, 2. Antarcticæ five Australes, quæ Polo Antartico circumjacent. Vocantur *incognita*, quia perpauca de his explorata habemus.

2. *Quæ regiones incognitæ ad Polum Arcticum?*

1. Spizberga seu *Montes acuti* inter Novam Zemblam ad ortum: & Grœnlandiam ad occasum, 2. Nova Zembla, Moscoviæ septentrionali ferè adjacet, à qua freto Vaigatio dirimitur. 3. Jesonis Regio, ultra Japoniam, Septentrionem versus excurrit. 4. Gronia five Grœnlandia ultra Europam & Americam Borealem porrigitur. 5. Islandia Insula Norwegiam & Grœnlandiam interjacet. Hanc veterem illam Thulem nonnulli autumant. Est ibi Hecla mons ignivomus.

3. *Quales hæ regiones?*

Perfrigida admodum. Quæ ipsa causa est, quod minus adhuc sunt cognitæ; cum ob vehementem frigus & glaciem adiri vix possint. Hol-
landi

a est.
 vnc-
 Hol-
 di

Hol-
diHol-
diHol-
di

IN-

INDEX

Capitum hujus Opusculi P A R S I. De Globo.

<i>Caput I.</i> De Globo ejusq; partibus generatim pag. 3.	
II. De Aequatore Zodiaco, Ecliptica	6.
III. De Meridiano	7.
IV. De Horizonte	9.
V. De Tropicis	10.
VI. De Circulis Polaribus	11.
VII. De quatuor mundi Cardinibus sive plagis	11.
VIII. De longitudine & latitudine locorum	12.
IX. De Zonis.	14.
X. De diversis anni temporibus in diversis Zonis,	15.
XI. De Climatis.	16.
XII. De diversis effectibus cursûs Solaris	17.
XIII. De usu Globi,	20.

P A R S II.

De mappis seu chartis Geographicis.

<i>Caput I.</i> De Planisphærio terrestri,	22.
II. De mappis Geographicis generatim	23.
III.	

	III. De variis mensuris Geographicis	- 26.
	IV. De variis vocabulis Geographicis	- 28.
	V. De Globi terraquei divisione	- 31.
	VI. Divisio aquarum,	- 32.
	VII. Mappa Geographica Europæ	- 35.
	VIII. De 9. majoribus Europæ partibus	39.
§.	De mappa Geographica Imperii Germanici	39
	Circulus Austriacus 43. Bavaricus 47. Sve-	
	vicus 49. Rhenanos Super or 51. Rhen:	
	inferior sive Electoralis 54. Westphalicus 55.	
	Franconicus 56. Saxoniz superioris	57.
	Saxoniz inferioris	- 58.
¶	II. De magna Peninsula Scandinavia	60.
	Suecra 60. Norvegia 61. Dania	63.
§	III. Moscovia 65. IV. Poloniz Regnum	67.
	V. Turcia Europæ 68. VI. Britannia	70.
	VII. Italia 72. VIII. Gallia 74. IX. Hi-	
	spania 77. Lusitania 79. Hungariæ Regnū	80.
	Caput IX. Octo minores Europæ partes	81.
§	De 4. Regionibus Galliam inter & Imperi-	
	um Germanicum &c.	- 81.
	Belgium 81. Lotharingia 83. Helvetia	84.
	Sabaudia	85.
§	II. Quatuor reliquæ Europæ partes Poloniam	
	inter & Turciam Europæam	- 85.
	Transylvania 85. Valachia & Moldavia	86.
	Tartaria minor	86.
Caput	X. Mappa Geographica Asiæ	- 87.
§	I. Turcia Asiatica 89. Anatolia 93. Syria	91.
	Arabia 92. Georgia	- 93.
	Ar.	

Armenia sive Turcomania	-	-	94.
Diarbechia	-	-	94
§ Reliquæ Asiæ partes	95.	Persia 95.	India 96
Tartaria magna	99.	Sina	- 99.
Caput XI. Mappa Geographica Africæ	-	-	100.
§ I. Africæ pars superior	-	-	102.
§ II. Africæ pars inferior, sive Æthiopia	-	-	104
§ III. Africæ Insulæ	-	-	104
Caput XII. Mappa Geographica Americæ	-	-	105.
§ I. America Borealis	-	-	107.
§ II America Australis	-	-	107.
Caput XIII. De Regionibus incognitis	-	-	108.

Omnia ad Majorem DEI
Gloriam.

tri
litz
Ar
ve

ecu
64
ppo
ha
raci
liv
mut
tin.
qui
ecce
fili
ript
n a
inat

Vita
ca II
Vi
und
a di
ere
pro
mo
pol

65

Hist. Civil.

82

65

III hist. P.

736787

2000 PLN

D. II. 30

**Bibliotheca
P.P. Camaldulensium in Bielany**

Depozyt w Bibliotece Jagiellońskiej

03862

